

uatiua a peccatis futuris: licet reatus pene sit totaliter solutus: nec ad hoc requiritur aliquis labor: quia sufficit ad hunc labor passionis christi: morientibus autem non est huiusmodi preseruatō: sed solum liberatō a reatu pene. ¶ Ad quartū dicendū: quod verbum sacerdotis dicentis absoluo te ab omnibus peccatis tuis non refertur ad penam: sed ad culpam: cuius absolutionis ministerium impendit: non potest autem aliquis absolui ab vna culpa quin soluat ab omnibus: pena vero potest totaliter dimitti vel particulariter: particulariter quidem in absolutōe sacramentali pena dimittitur: totaliter vero quicquid in speciali gratia indulgentie. Sic etiam dominus dicit Joannis. viij. mulieri adultere. Non te condemnabo: vade et amplius noli peccare;

Quodlibetū terciū; Desitūz ē de deo: de angelis: de hominibus: et de creaturis pure corporalibus. De deo quesitū ē: et questum ad naturam diuinā: et questum ad naturā assumptā. Circa naturam diuināz quesita sūt duo de potentia dei. Primo utrum deus possit facere quod materia sit sine forma. Secundo utrum possit facere quod idem corpus simul localiter sit in duobus locis;

Hoc primum sic procedit. Videtur quod deus possit facere: quod materia sit sine forma: sic enim materia quo ad suū esse dependet a forma: ita accidens a subiecto: sed deus potest facere quod accidens sit sine subiecto: ut patet in sacramento altaris. 8° potest facere quod materia sit sine forma. ¶ Sed contra: deus non potest facere contradictoria esse simul: sed materiam esse sine forma implicat contradictionē: eo quod esse materie importat actū qui est forma: non ergo deus potest facere quod materia sit sine forma. ¶ Respondeo dicendū:

quod vniuersū rei virtus actiua est estimanda secundum modum essentie: eo quod vniuersū quod agit in quantum est ens actu: vnde si in aliquo inueniatur forma aliqua: vel natura non limitata seu contracta: erit virtus eius se extendens ad omnes actus vel effectus conuenientes illi nature: puta si intelligeretur esse calor per se subsistens: vel in aliquo subiecto quod reciperet ipsum secundum totum eius posse: sequeretur quod haberet virtutes ad producendum omnes actus et effectus caloris. Si vero aliquod subiectum non reciperet calorem secundum totum eius posse: sed cum aliqua contractione et limitatione: non haberet virtutem actiuam respectu omnium actuum vel effectuum caloris: cum autem deus sit ipsum esse subsistens: manifestum est quod natura essendi conuenit deo infinite absque omni limitatione et contractione: vnde eius virtus actiua se extendit infinite ad totum ens: et ad omne illud quod potest habere rationem entis: id ergo solum poterit excludi a diuina potentia quod repugnat rationi entis: hoc non propter defectum diuine potentie: sed quia ipsum non potest esse ens: vnde non potest fieri. Repugnat autem rationi entis non ens simul et secundum idem fore existens: vnde quod aliquid simul sit et non sit a deo fieri non potest: nec aliquid contradictionē includens: et huiusmodi est materia esse actu sine forma. Omne enim quod est actu: vel est ipse actus: vel est potentia participans actum: esse autem actu repugnat rationi materie: que secundum propriam rationem est ens in potentia. Relinquitur ergo quod non possit esse in actu nisi in quantum participat actum: actus autem participat a materia nihil aliud est quam forma: vnde idem est dictum: materiam esse in actu: et materiam habere formam. Dicendum 8° quod materia sit in actu sine forma: est dicendum quod

etoria esse simul. unde a deo fieri non potest. ¶ Ad illud 8° quod in contrariū obijatur dicēdū. quod accidens secundum suū esse dependet a subiecto sic a causa sustentante ipsum. et quod deus potest producere omnes effectus secundum dāz causarū absqz ipsis causis secundū aūdis. potest conseruare accidens in esse sine subiecto. sed materia secundum suū esse actuale dependet a forma. inqz tū forma est ipse actus eius vñ non est simile.

.ij. .q.
HD secundū sic pcedit. Videtur quod deus possit facere vñ corpus esse simul localiter in duobus locis. Difficilius em̄ est quod hec substantia mutetur in illaz substantiā. qz quod hoc accidens mutetur in illud accidens. sed in facimento altaris ex hoc quod diuina virtute substantia panis (remanētibus eius dimensionibus secundum quas mensurat loco) conuertitur in substantiam corporis christi. sequitur quod idem corpus christi sit non localiter secundum mensurationem propriam dimensionum. sed sacramentaliter in pluribus locis simul. ergo potest facere quod conuertatur dimensio huius corporis in dimensionem alterius corporis. et sic erit idem corpus localiter in duobus locis simul. ¶ Sed contra. omnia duo loca distinguuntur ab inuicem secundum aliquos loci contrarietates. quod sunt sursum et deorsum. ante et retro. dextrum et sinistrū. sed deus non potest facere quod duo contradictoria sint simul. hoc em̄ implicat contradictionem. 8° deus non potest facere quod idem corpus localiter sit simul in duobus locis. ¶ Ad hoc dicendum. quod aliquod corpus esse localiter in aliquo loco. nihil aliud est quam corpus circumscribi et comprehēdi a loco. secundum mensurationem propriam dimensionum. quod autem comprehenditur a loco aliquo. ita est in ipso loco quod nihil est eius extra locum illū. unde

ponere quod sit localiter in hoc loco et tamē sit in alio. est ponere contradictoria esse simul. unde secundum premissa hoc a deo fieri non potest. ¶ Ad illud 8° quod in contrariū obijatur dicēdū. quod difficius alius est hoc accidens mutari in illud accidens. quam hanc substantiam mutari in illam substantiam. tū quod duę substantię conueniunt in subiecto materiali. quod est pars essentialis vtriusqz substantię. tū quod substantia habet indiuiduationes per seipsam. accidens vero non est indiuiduale per seipsam sed per subiectum. unde non potest ei conuenire quod hoc accidens conuertatur in hoc accidens. dato tñ quod hec dimensio conuiteretur in illaz dimensionē. non sequeretur quod idem corpus esset simul in duobus locis sed in vno tñ. quia sic postquam substantia panis conuersa est in substantiam corporis christi. iam non sunt ibi duę substantię sed vna tñ. ita etiā si hec dimensio huius corporis conuertatur in illā dimensionē alterius corporis. iam non erit duę dimensiones sed vna tñ. et sic non conueniret diuisis locis sed vni tñ.

.ij. .q.
DEmde quesitū est de deo quantum ad humanā naturā assumptā. et circa hoc quesita sunt tria. Primo quantum ad animā. vtz scz anima christi sciat infinita. Secundo quantum ad corpus. vtz scz oculi christi post mortē dicat equo ce oculi vel vniuocē. Tercio quantum ad actū coniuncti quod est comestio. vtz scz per resurrectionē christi vere comedit incorpado sibi cibū.

.ij. .q.
HD primum sic pceditur. Videtur quod anima christi non possit scire infinita. Nullum em̄ donum creatum cum sit finitū potest eleuare creaturam ad illud quod est propriū dei. quia tale est infinitum. sed gratia vniuocis est donū creatū. cognoscere autem infinita est propriū dei. cuius sapientię non est numerus. ergo anima christi per gratiam vniuocis non potest ele-

uari ad cognoscendum infinita.
Dicitur Dionysius xi. ca. celestis hie. po-
nit tria sibi proportionata. q̄ sūt sū-
stantia virtus et opatio. sed sūstā-
tia anime christi nō potest esse infi-
nita. ergo neq; virtus. neq; opa-
tio potest esse infinita. nec infinita
cognoscit. ¶ Sed contra. intellectus
anime christi non est minor q̄ vo-
luntas eius. sed meritum christi qd̄
est actus voluntatis anime eius est
infinitum. q̄ fuit sufficiens ad infi-
nitorum peccatorum absolutionem. est
em̄ propiciatio p̄ peccatis totius mū-
di. vt dicitur p̄m̄e Joan. ij. 8. actus
et intellectus anime christi p̄ se eē
infinitus. vt infinita cognoscit.
¶ Dicendum. q̄ hic est op̄ multiplici
distinctione. Primo em̄ considerā-
dum est. q̄ infinitum potest dici et
s̄m formam. et s̄m materiam. Di-
citur em̄ infinitum ex eo q̄ non fi-
nitur. finitur aut̄ et materia p̄ for-
mam. inq̄ntum materia que est in
potētia ad diuersas spēs determi-
natur ad vnā speciē p̄ formam.
et forma per materiam inq̄ntuz for-
ma speciei que nata est esse in plu-
bus indiuiduis. s̄m q̄ recipitur in
hac materia determinatur ad indi-
uiduum. Sicut ergo materia sine
forma habet rationem infiniti. ita
etiam forma sine materia. Et ideo
quia ipsa essentia diuina non ē re-
cepta in aliquo materiali. nec ha-
bet permutationem alicuius poten-
tię. sed est purus actus subsistēs.
ideo dicitur infinita. et quia vnun-
quodq; cognoscitur per formam et
s̄m q̄ est in actu. ideo infinituz s̄m
materiā est s̄m se ignotum. vt di-
citur in. i. ¶ **Phisicorum**. infinituz at̄
s̄m formam est s̄m se notissimum.
sed quo ad nos est ignotuz. quia
excedit nostri intellectus propor-
tionem. et quia q̄ntitas est dispositio
materię. et infinituz q̄ntitatis at-
tendit s̄m potentiam et in assumē-

do vnū post alterū. et ideo infinitum
q̄ntitatis est s̄m se ignotū. et non
p̄ aliquis intellectus cognoscere infini-
tū q̄ntitatis in p̄ assumēdo vnū p̄
alterū. sc̄z nuando p̄tē post p̄tem.
¶ Item considerādū est. q̄ vtroq; mo-
do attingit aliquid eē infinitū sim-
pliciter. et aliqd̄ s̄m qd̄. Si em̄ ali-
quod sit corp̄ infinitū s̄m longitu-
dinem. nō at̄ s̄m latitudinem. est in-
finitū s̄m quid. si vero nō fuerit in-
finitū s̄m omēs dimensiones erit in-
finitū simpliciter. similiter si itelliga-
tur forma alicuius sp̄ei eē nō in mate-
ria vt **Platoici** posuerūt. erit infinita
s̄m qd̄. q̄ntū sc̄z ad indiuidua illius
sp̄ei. tñ erit finita simpliciter. inq̄n-
tum sc̄licet determinat̄ ad genus et
speciē. Sed diuina essentia ē simpli-
citer infinita. quia est absoluta ab
omni circūscriptōe generis v̄l sp̄ei.
¶ Unde considerādū est. q̄ duplex
est scientia. vna que dicitur scien-
tia visionis per quā cognoscūt̄ ea
que sūt erunt vel fuerūt. Alia sim-
plicis noticię per quā cognoscunt̄
ea que nec sūt nec erunt nec fuerūt.
sed esse possunt. ¶ Dicendū est 8.º.
q̄ deus cognoscendo suā essentiam
q̄ comprehendit eā. cognoscit sc̄iē-
tia simplicis noticię infinita simpli-
citer. quia cognoscit omnia que ip̄e
facere p̄t. nō tñ cognoscit ea in p̄
assumendo. sc̄z nuando vnuz post
aliud s̄ omnia simul. aīa vero **Chris-
ti** nō comprehendit essentiaz dei. et
p̄ consequēs neq; virtutē eius. vn̄ nō
p̄t cognoscere omnia que deus fa-
cere potest. et ideo non cognoscit in-
finita simpliciter comprehendit aut̄
aīa christi totam potētiāz creatu-
re. in potentia aut̄ creature sūt in-
finita. nō simpliciter. q̄ potentia
creatē nō se extendit ad omnia que
deus p̄t. s̄ s̄m aliqd̄ gen̄ sic otinuū
ē in potētia ad infinitas diuisiones.
¶ Vñ aīa christi sc̄ia simplicis noticię
cognoscit infinita s̄m qd̄. q̄ sūt in po-

tentia creature. Et p hoc patet res-
sponso ad obiecta. naz p me duc
rationes procedunt de cogitatione i
finitoy simpliciter. **A**d tertium
dicendum. q voluntas anime Chri-
sti est vltus finita simpliciter. sicut
intellectus eius. merituz aē Chri-
sti habz infinitatem ex dignitate.
ingitum scilicet est meritū dei z ho-
minis; .iij. .q.

Ad secundū sic procedit. **V**idetur q oculus Christi post
mortē nō fuit equiuoce oculus.
corpus em Christi et quelibet
partiū eius sustētabatur p hypo-
stasim verbi dei. sed hypostasis v-
bi dei māsit vnta corpori Christi et
ptibus eius post mortem. 8° fuit
idem fm sūstātiā corpus christi
post mortem et ante. fm totum et
fm omēs partes eius. nō 8° oculus
christi fuit equiuoce oculus post
mortem. **P**ro. **P**hi loqui nō no-
uerunt. nisi de hoīe puro. sed chris-
tus non fuit purus homo. sed hō
et deus. ergo qd **P**hūs dicit oculū
hominis mortui esse equiuoce oculū.
non habet locū in christo.

Sed contra. **C**hristus ē vniuoce hō
cum alijs hoībuz. z mors eius fuit
it vera sic et alioruz hoīm mors. cū
ergo oculus cuiuslibet hominis mor-
tui equiuoce oculus dicatur. videtur
q et oculus christi post mortē
sit equiuoce oculus. **U**lt^o dicens.
q equoai et vniuocū dicit^r fm dif-
finitiuā rōz eandem vel nō eandem.
ratio aut diffinitiuā cuiuslibz spēi
sumit a forma specifica ipsius. for-
ma aut specifica hoīs est aīa rōnā-
lis. **V**nde rē mota aīa rōnali nō pē
hō remanere vniuoce s; equiuoce.
Oportet aē idēz accipe i ptibz qd ē
in toto. nam sic aīa se hē ad totuz
corpus. ita pars aīe se habz ad p-
tem corporis. vt visus ad oculum.
vt dicit^r i. ij. de aīa. **N**ō sepata aīa
ma a corpore sic nō dicit^r hō nisi eq;

uoce. ita nec dī oculū / nisi equo-
ce. et hī mdrnter siue supponatur alia
forma sūstāialis i corpore aīa aīa
rationalē. vt quidam volunt. siue
non / vt magis videt^r cōsonuz veri-
tati. quodcūq; em essentialiū pñ-
cipiorum subtrahitur. iam non re-
manebit eadem ratio speciei. vnde
nec nomē vniuoce dicitur. solo aē
hoc modo anima recedente. reman-
net corp⁹ humanū et partes eius
fm eandem rationem speciei. si aīa
non vniuret^r corpori vt forma. s;
tunc sequeretur q nec p mutatio-
nem anime ess; sūstāialis gene-
ratio. nec per sepationē corruptio
qd quidem ponere in corpore chris-
ti est hereticuz. **D**icit em **D**amas-
m. iij. libro. q corruptōis nomē
duo significat. significat em hūa-
nas has passiones. famē / sitim /
laborem / clauozū perforationem /
mortem / separationē scilicet aīe
a corpore et quecūq; talia. signifi-
cat etiam corruptio perfectam cor-
poris (in ea ex qb⁹ opositū est ele-
mentoz) destructōne z dissolutō-
nem. huiusmodi expmētū corp⁹
dmū non habuit. vt ait **P**rophe-
ta. **N**ō dabis factum videre dya-
soron id est destructōnem. **I**ncor-
ruptibile aē fm isipiētē **J**ulianū et
Galanū / corpus dm dicit^r fm pri-
mū corruptionis significatū aīa re-
surrectōnez impiū ē. si em incor-
ruptibile nō homūson id est cōstāti-
ale nobis et non veritate facta sūt
que facta esse euāgelii ait. z opi-
natiue z nō vitate saluati sumus.
Sic 8° christ⁹ in triduo mortis
ppter sepationē aīe a corpore q est
vera corruptio. nō dī fuisse hō vni-
uoce s; hō mortuus. ita nec oculus
ei⁹ i triduo mortis nō fuit vniuoce
oculus s; equo-cc. sic ocul⁹ mortu-
us. et eadez rō ē de alijs ptib⁹ cor-
poris christi. **A**d pmū 8° dicens.
q sūstātia dī duplicat. qnq; em sus

mitur p hypostasi: & sic verum est
q corp⁹ christi sustentificatus mansit
per hypostasim verbi dei. nō em p
mortē soluta est vmo vbi: neq ad
aiāz/ neq ad corpus/ et sic rema-
net simpliciter idēz corp⁹ numero:
s^m hypostasim siue suppositū qd
est psona verbi. Alio modo capit^r
substātia p natura vel essentia: et
sic corpus christi sustentificat^r p ai-
mam: sic per suā formā/ non aut p
verbū. quia verbum non vmit^r cor-
pori vt forma. hoc em est hereticuz
s^m heresim Arrij et Appollinaris.
qui posuerūt verbum in christo eē
loco aiāz. sequeret^r etiam q esset
vmo dei & homis facta in naā qd
ptinet ad heresim Euticij. Sic g^o
corpus christi post mortem ē sim-
pliciter idem: s^m substātiāz que
est hypostasis: nō aut s^m substan-
tiam que ē essentia vel naā. vni-
uocatio autem et equiuocatio nō
respicit suppositū: sed essentia^z vel
natura^z: quā significat diffinitō.

Ad secūndum dicenduz: q etsi chris-
tus non sit purus homo: est tamē
verus homo: et mors eius fuit vera
mors. Vnde quicqd est ver⁹ de ho-
mine inqntuz ē hō: et de morte ho-
mimis: totum ē verum de Christo:
et de morte eius; .v. .q.

HD terciū sic procedit. Vide-
tur q christus p⁹ resurrectō-
nem vere comedit: sibi cibū
incorporando. quia vt Aug. dicit in
libro. lxxxij. questi. Si fallit veri-
tas non est. vnde nulla fictio decet
christū qui est veritas. esset autez
fictio si nō vere cibum incorporar^z
sibi que ipse comedere videbat. ve-
re ergo comedit incorporando sibi ci-
bū. **S**ed con est: qd Damas. di-
cit in. iij. libro. q christus etsi gu-
stauit cibum post resurrectōnem: s^m
nō lege naē sed dispēsatiōnis mo-
do: veritatē credere faciēs resurrectō-
nis. q hęc eadēz caro ē que passa

est et resurrexit. **U**ss dicēd: q ali-
quid dicit^r eē ver⁹ dupliciter. Vno
modo veritate significatōis. Alio
modo veritate naturalis spēi. sic vox
est vera veritate significatōis qn
significat esse qd est. veritas autez
naturalis spēi depēdet ex pncipij⁹
speciei: non autem ex effectib⁹ vel
ex nō que qūqz modo osequunt^r.
Vnde vox dicit^r vera: veritate natu-
ralis spēi: qn format^r debitis instrū-
mentis: & ex ore aiālis pfertur cū
qdā imaginatōne. etiamsi a nullo
alio audiat qd ē effectus osequē^r
vozem. Legūt^r aē i scripturis absqz
necessitate et angeli comedis^r: et
christus post resurrectōnem: et vt qz
comestio vera fuit: vt Aug. dicit
.xij. de ci. dei. aliter tamen & alit.
In āgelis em fuit vera veritate sig-
nificatōis. q vt dicit Aug. ibidem.
Angeli comederūt: non quia indis-
gebant. sed quia volebant et pote-
rant: vt homib⁹ quada^z sui miste-
rij humanitate ogruerēt. In chris-
to autem fuit vera comestio verita-
te naturalis speciei. fuit em exercita-
ta naturalib⁹ instrumētis ad hūc
actum ordinatis: et etia^z fuit vera
veritate significatōis: q significatō
bat veritatem hūanę naē i corpe
resurgēte. **Q** aut cibus ouertatur
in corpus ē qdāz osequēs come-
stionem. vnde etiā in nobis si cib⁹
non ouertat^r: sed statim p vomituz
eijciat. nihilomin⁹ vera fuit come-
stio que pcessit: nō aut ouemie-
bat vt in corpus christi cibus ouer-
teret^r: qd iam erat extra statū ge-
neratōis et corruptionis. vnde ci-
bus ille fuit vtute christi resolut⁹
i pcedentē materiā. nō aē in christi
corpus ouersus: & tamen fuit vera
comestio absqz aliq fictione. vnde
patet respōsio ad obiecta;

DEmde quesitum est de ange-
lis. et circa hoc quesita sunt
tria. **P**rimo vtrum aliq modo ans

gelus sit causa anime rationalis.
 Secundo utrum angelus influat in animam humanam. Tercio utrum angelus malus id est diabolus inhabitet substantialiter hominem in quolibet peccato mortali; .vi. .q.

Hoc primum sic proceditur. Videtur quod angelus sit causa anime rationalis: quocumque enim perficitur in natura: ita tamen quod unus eorum sit prius altero in ordine nature: id quod est prius est causa eius quod est posterius: sed anima et angelus parificantur in natura: sunt enim homo et angelus in natura pares: in officio dispares: angelus tamen est prius in ordine nature: quam anima humana: quia est simplicior: ergo angelus est causa anime rationalis.

Sed contra: anima rationalis in esse educitur per creationem: sed creare cum sit potentie infinite: est solius dei: non ergo angelus potest esse causa anime rationalis. **R**espondeo dicendum: quod impossibile est id quod per creationem producit ab alio causari quam a prima omnium causa: cuius ratio est secundum Platonicos: quod quanto aliqua causa est superior: tanto eius causalitas ad plura se extendit: unde oportet quod in effectibus id quod ad plura se habet ad superiorem causam referatur. Manifestum est autem quod in ordine principiorum essentialium quanto aliqua forma est posterior: tanto est magis contracta et ad pauciora se extendit: quanto autem forma est prior et propinquior subiecto primo: tanto oportet quod ad plura se extendat. Sequitur ergo quod forme posteriores sunt ab inferioribus agentibus: priores vero et communiore a superioribus: et sic relinquitur quod illud quod est primum subsistens in unaquaque a prima sit omnium causa. **Q**uolibet ergo alia causa preter primam: oportet quod agat presupposito subiecto: quod est effectus primae cause. **N**ulla ergo causa alia potest creas-

re preter primam causam: que est deus. **N**am creare est producere aliquid non presupposito subiecto: quecumque ergo non possunt produci in esse: nisi per creationem a solo deo creatur: hec autem sunt illa que cum sint subsistentia non sunt composita ex materia et forma: sed sunt forme in suo esse subsistentes: sicut sunt angeli: vel sunt ea que si sunt composita ex materia et forma tamen materia eorum non est in potentia nisi ad unam formam: sicut est in corporibus celestibus: vnde tractus enim hec non producantur absque productione primi subsistentis in eis: possunt autem produci in actu absque productione primi subiecti: tamen composita ex materia et forma: quoniam materia non est in potentia ad diversas formas: et sic in eadem materia possunt sibi diuise forme succedere: tamen etiam forme que non sunt subsistentes in suo esse: que quidem non dicuntur esse quia ipse habet esse: sed quia subiecta habent aliquam qualiter esse secundum eas: unde nec ipse secundum se dicuntur fieri vel corrumpi: sed in quantum subiecta fiunt entia in actu: vel non entia secundum ipsas. **A**nima autem rationalis est subsistens in suo esse: alioquin non possit habere operationem absque communicatione super materiam: relinquitur ergo quod anima rationalis non potest produci in esse nisi per creationem. **E**t ita patet quod angelus nullomodo sit causa eius sed solus deus. **A**d illud vero quod in contrarium obicitur dicendum: quod prima presuppositio inducta videtur includere opposita: si enim anima et angelus parificantur in natura: angelus non erit prior anima secundum naturam et ordinem nature: nisi dicatur parificari in natura: quod conuenit in natura non quod est species generis. **N**on autem oportet quod omnium que conueniunt in natura generis vel species: id quod est prius sit causa omnium aliorum: et quod est in eadem specie non potest esse unum prius alio proprie loquendo ordine nature: quod species predicatur de omni-

mbus indiuiduis: vt dicitur i. in.
Meta. In generibus autem non est
sic: nam inter species unius generis una
est naturaliter prior et perfectior al-
tera. Est autem in indiuiduis unius spe-
ciei unum altero tempore prius. et quoniam
aliquod indiuiduum quod est prius tempore
fit causa cuidam alteri quod est pos-
teriorius: vt pater est causa filii: sic
in obiecto tangebatur. non tamen
est hoc vniuersaliter verum. Non enim
omnes antiquiores sunt causa omnium
iuniorum. similiter etiam contingit id
quod est prius inter species eiusdem
generis: esse aliorum principium et cau-
sam: sicut motus localis aliorum mo-
tum: et binarius aliorum numero-
rum: et triangulus aliarum figurarum
rectilinearum. non tamen hoc est vni-
uersaliter verum: non enim homo qui est
perfectissima species animalis est cau-
sa actiua aliarum specierum: unde non
oportet quod angelus sit causa factiua
anime. procedit autem haec ratio secundum
opinionem quorundam ponentium
deum agere per necessitatem natu-
re: vt sic ab vno simplici non sit nisi
vnum immediate quod sit causa al-
terius: et sic vsque ad vltima rerum.
nos autem possumus deum agere omnia per
suam sapientiam: per quam ordinem
rerum disposuit: et sic ab ipso diuisi-
si gradus rerum immediate per crea-
tionem producantur: .vii. .q.

H secundum sic procedit. Vide-
tur quod angelus non possit in-
fluere in animam humanam.
duorum enim distantium vnum non in-
fluit in alterum nisi per aliquod me-
dium: sed anima et angelus distant ab
inuiuis: cum ergo non sit dare ali-
quod medium per quod fluat influxus
ab angelo in animam: videtur quod angelus
non possit influere in animam. **S**ed
Dionysius dicit .vii. ca. celest. hiera.
Homines purgantur illuuantur et perfici-
untur ab angelis: sed hoc non fit nisi per
quendam influxum: ergo angelus potest influere

re in animam humanam. **S**ed dicens:
quod vnuquodque agens agit secundum modum
sue nature congruentem. et ideo vbi
ignorat modum nature rei: necesse est
etiam quod modus actionis eius igno-
retur. Modus autem nature angelice
est nobis ignotus secundum quod in se est.
non enim in hac vita scire possumus de
eis quid sunt: sed aliqualem cogniti-
onem de eis habere possumus per sen-
sibilitatem rerum similitudinem. vt Dio-
dorus .i. et .ii. capitulis celest. hiera.
Unde et modos actionis ipsorum non
possumus habere nisi per similitudi-
nem sensibilium agentium. Inuenimus autem
quod id quod est in actu agit in id quod
est in potentia: et oportet quod omne agens
conueniat patienti secundum situm et secundum cor-
poralem contactum. Quanto autem natu-
ra intellectualis est superior tanto est
magis actualis: vt puta deo simili-
or: qui est actus purus. Non superio-
res angelus possunt agere in inferioribus
res angelos: et in animas nostras: sicut
id quod est in actu: agit in id quod est in po-
tentia: et huiusmodi actio dicitur in-
fluxus: quod autem est in corporalibus
situs est in spiritualibus ordo. Nam situs
est quidam ordo partium corporalium
secundum locum: et ideo ipse ordo substantiarum
spiritualium ad inuicem: sufficit ad hoc
quod vna influit in aliam: nec requi-
ritur ibi medium corporale seu loca-
le: quia huiusmodi operationes siue
actiones sunt super locum et tempus:
que in corporalibus sunt. Et per hoc patet
solutio ad obiecta: .vii. .q.

H tertium sic procedit. Videtur
quod diabolus spiritus substantialiter in-
habitet hominibus quoniam peccat
mortaliter: culpa enim mortalis
opponitur gratie: sed spiritus sanctus semper
inhabitabit hominibus cum gratia secundum illud .i.
Corinth. .iii. Templum dei estis vos: et
spiritus dei habitat in vobis: ergo etiam
spiritus immundus semper inhabitat
hominibus cum culpa mortali. **S**ed contra
est quod diabolus per peccatum inhabitat ho-

minē sicut p̄ suū effectū. sed nō omne peccatū mortale est a diabolo s̄ q̄nq̄ a carne et mūdo. ergo diabolus nō semp̄ inhabitat hominem cū culpa mortali. **¶** **I**tem dicendum: q̄ diabolus inhabitare hoīez potest intelligi dupliciter. **V**no modo q̄ntum ad aīam. **A**lio modo q̄ntum ad corpus. **Q**ntum ad aīam nō potest quidēz diabolus inhabitare hominez substācialiter. q̄ solus deus illabit̄ menti nec ita diabolus causat culpaz sicut spiritus sanctus gratiam. **S**piritus em̄ sanctus interius operat̄. sed diabolus exterius suggerit. vel q̄ntum ad sēs sum / vel q̄ntum ad imaginationē. **D**icitur tamē affectū hoīs inhabitare p̄ effectum malicie. non soluz quādo ex eius suggestōne peccatū p̄petratur. sed etiam per quocūq̄ peccatum mortale. quia ex quolibz p̄cō mortali homo s̄uituti diaboli adijcit̄. sed q̄ntuz ad corpus diabolus potest hoīem substācialiter inhabitare. sic patet ī arrepticijs. sed hoc magis p̄tinet ad rationem penē q̄ ad rationez culpe. **P**enē autē corporales huius vite nō semp̄ cōsequūt̄ culpaz. s̄ q̄nq̄ peccantibz non inferunt̄. et q̄nq̄ non peccantibz inferunt̄. ut dicitur **Jo. ix.** de ceco nato. et hoc est s̄m altitudinem incomphensibilū iudiciorum dei. **U**nde nō cū qualibz culpa mortali diabolus inhabitat hoīez substācialiter. etiam q̄ntum ad corpus. et per hoc patet responsio ad obiecta;

Deinde questū est de hominibus. et primo q̄sita sūt quedam p̄tinētia ad q̄sdam homines excellentioris status scilicet ad doctores et religiosos. **S**ecūdo quedā p̄tinētia ad homines inferioris status scz laicos. **T**ercio quedam p̄tinētia cōmūiter ad omnes hoīes. **D**e doctoribz sacre scriptur

re quesita sūt duo. **P**rimo utz liceat q̄ aliquis per se petat licētia ī theologia docēdi. **S**ecūdo utz auditores diuisoz mḡroz theologie habētum contrarias opimiones. excusentur a p̄cō si sequāt̄ falsas opimiones suoz magistrorum;

.ix. .q.

Ad p̄mum sic p̄cedit̄. **V**idetur q̄ nemini liceat p̄ se petere licētia ī theologia docēdi q̄ doctores sacre theologie adhibētur misterio verbi dei. sic et p̄gelati. s̄ nō licet alicui appetere p̄relationez. immo ut **Grego.** dicit in registro. **R**ecusantibus / dignitates ecclesiastice sūt conferendē. petentibus aut sūt denegādē. ergo neq̄ alicui licet petere cathedrā mḡralē ad docēd̄ ī sacra scriptura. **¶** **P**re. **A**ug. dicit. **xix.** de ci. dei. **L**ocus superior sine q̄ populus regi nō p̄t. et si admittret̄ ut decet. icōueienter tñ appetitur. **8°** et icōueienter petit̄. pari **8°** rōe cathedra magistralis que etiaz ē locus superior icōueiēter petit̄. **¶** **S**ed ut ē q̄d **Grego.** dicit in pas. q̄ ḡdus mḡroz ē periculosus. ḡdus autē discipuloz est securus. **S**ed h̄ videt̄ ad p̄fectionem p̄tinere ut aliq̄s p̄t aliq̄d bonum periculose exponat. **8°** videt̄ eē laudabile q̄ aliq̄s cathedrā mḡralez appetat et p̄ se petat. **¶** **I**tem dicend̄: q̄ ad euidentiaz huius q̄stōis oportz triplicē d̄raz considerare cathedre mḡralis ad cathedrā pōtificalem. **Q**uaz prima ē. q̄ ille q̄ accipit cathedram mḡralem. nō accipit aliā quā emnētia quā p̄us nō habuēat. s̄ solū oportunitatē cōcādī sciētia quā p̄us nō habebat. **N**on em̄ ille q̄ licētiat aliquē dat ei sciētia. s̄ autoritatē docēdi. ille vero q̄ accipit ep̄alem cathedram accipit emnētia p̄fatis quā p̄us nō habuit. s̄ q̄ntum ad h̄ ī nullo ab alijs differebat. **S**ecūda d̄ra ē. q̄ emnētia

tia sciētię que req̄rit̄ ad cathedras
magistralē est p̄fectio hoīs s̄m se
ipsū. Eminētia vero p̄fatis que p̄
tinet ad cathedrā p̄tificialē ē hoīs
p̄ op̄atōnez ad aliū. Tercia diffe
rētia est q̄ ad cathedras p̄tificialē
fit homo idoneus p̄ charitatē excels
lētem. Vnde dñs añq̄ Petro sua
rum ouīū curā cōmitteret / quęsiuit
ab eo S̄ymō ioan̄ms diligis me
plus his vt dicitur Jo. vltimo Ad
cathedram aut̄ mgr̄alē reddit̄ ho
mo idoneus ex sufficiētia sciētię.
his ergo consideratis manifestū ē
q̄ appetere aliqd̄ qd̄ p̄tinet ad per
fectōnē suū ipsius ē laudabile. Vñ
appetit̄ sciētię ē laudabilis. dicit̄
em Sapi. vi. q̄ cupiscētia sapi
entię p̄ducit ad regnūz p̄petuum.
Appetit̄ aut̄ p̄fatis sup̄ alios ē vi
ciosus. q̄ dicit̄ Gre. cōn̄ nafaz sup̄
bire est / homiēm homi velle domi
nari. Vnde si ille q̄ licētiat hoīnez
ad cathedras mgr̄alē / poss̄ emnēs
tiam sciētię dare et sapiētīę. sic ille
qui p̄mouet ad cathedram p̄tifi
calem dat eminentiā p̄fatis / esset
simpliciter exposcēda. cū tñ petere
excellentiā p̄fatis sit turpe. Cuz aut̄
ille q̄ accipit licētiā ad cathedras
mgr̄alē accipiat solū oportunitatē
cōmūcādi qd̄ h̄t / petere huiusmo
di licētiā. q̄tum ē in se / nullā vi
detur turpitudinē continere. quia
cōmūicare alijs sciētiā quā q̄s has
bet laudabile est. et ad charitatez
p̄tinēs s̄m id Sapiētīę. vii. Quā
sine fictione didici et sine iūidia cō
mumco. Et prime Petri. iiii. dicit̄
vnusquisq̄ sic accepit gratiaz ī al
terutz illaz admīstrat. p̄ tamē
turpitudinē cōtinere ratione p̄s
sūptiōnis. que est si ille nō est ido
neus ad docēdū qui peteret docē
di officiū. sed hęc p̄sumptio nō eq̄
liter est in petentibz licētiā ad do
cēdū et in petentibus pontificas
tum. Nam sciētiā p̄ quā aliquis

est idoneus ad docēdū / potest ali
quis scire p̄ certitudinem se habere
re. charitatez aut̄ p̄ quā aliquis ē
idoneus ad officiū pastorale / non
potest aliquis per certitudinēz sci
re se habere. Et ideo semp̄ est vici
osum pontificatū petere. non autē
semp̄ viciosū petentibz licētiā do
cēdi. q̄nūis honesti sit q̄ p̄ aliuz
petatur. nisi forte aliquñdo ex causa
āqua speciali. Per hoc ergo patz
respōsio ad p̄mas duas obiectio
nes. ¶ Ad terciū dicendum. q̄ q̄
cūq̄ nō cauet pericula / videt̄ cons
temnere id cuius detrimentum pi
cula inducere possunt. Et q̄ lauda
bile est q̄ hō cōtemnat bona corpor
ralia p̄pter bona sp̄ualia. et lauda
bile est q̄ aliquis periculis corpor
ralibus se exponat p̄pter spiritua
lia bona. sed cōtemnere spiritualia
bona est valde viciosum. et ideo q̄
aliqs piculis spiritualibus se ex
ponat est valde vituperandū. im
minēt autēz spiritualia picula n̄s
qui habent magisterij dignitatē.
sed pericula cathedre pastorāl̄ des
uitat homo per sciētiāz de chari
tate quā homo nescit se per certitu
dinem h̄re. Pericula aut̄ magiste
rij cathedre mgr̄alis euitat hō per
sciētiāz quā hō p̄ scire se habere.
vnde nō est similis ratō de vtroq̄z

.x. .q.
HD secundūz sic p̄cedit̄. Vñ
dicitur q̄ auditores diuersoz
mgr̄oz tenētū diuisas opimiones.
excusāt̄ a p̄cō erroris. si opimio
nes mgr̄oz suoz sequāt̄. dicit̄ em̄
dñs Mat. xxi. Supra cathedras
Moyfi sedēt̄ scribę et pharisei. oīa
ḡo quecūq̄ dixerit vobis s̄uate et
facite. multo ergo magis seruāda
sunt illa que traduntur a doctoris
bus sacre scripture. ergo non pec
cant qui eorum opimiones sequū
tur. ¶ Sed cōt̄ ē qd̄ dicit̄ Mat. xv.
Cec̄ si c̄pco ducatū p̄stat̄ ābo ī fo

ueam cadūt . sed quicūq; errat ce-
 cus est inq̄ntū errat . ergo quicūq;
 sequit̄ opimonez errātis magistri
 in foueā peccati cadit . ¶ **H**ic dicens
 dum . q; diuerse opimones docto-
 rum sacre scripture si q̄dez nō pti-
 neāt ad fidez et bonos mores / abs-
 q; periculo auditores vtrāq; opi-
 monē sequi possunt . **H**ic em habz
 locū quod **A**postol⁹ dicit . xiiij . ad
 Ro . **D**nus quisq; in suo sensu abū-
 dat . in ijs vero que pertinet ad fi-
 dem et bonos mores / nullus excu-
 satur si sequat̄ erroneam opimo-
 nem alicui⁹ magistri . in talib; em
 ignorantia non excusat . alioquin
 immunes a pctō fuissent qui secu-
 ti fuerunt opimoes **A**rrii **N**esconi
 et alioz heresiarchaz . nec potest
 excusationē habere ppter simplici-
 tatez auditor si in talib; opimone
 erroneam sequatur . **I**n rebus em
 dubijs non est defacili prestandus
 assensus . quinimmo vt **A**ugu . dis-
 cit in libro . iij . de doctrina christia-
 na . **C**onsulere debet quis regulam
 fidei quā de scripturaz plamiorib;
 locis et ecclesie autoritate pcepit .
Qui ergo assentit opimom alicui-
 us magistri contra manifestū scri-
 pturę testimoniu . siue etiā cōtra h̄
 qd publice tenet̄ in ecclesie auto-
 ritatem / nō p̄t ab erroris vicio ex-
 culari . ¶ **A**d aliud ergo quod icō-
 trariū obijcit̄ dicens . q; ideo p̄mis-
 sit sup cathedram **M**opsi sederunt
 scribe et pharizei . vt quod postea
 s̄dit / omia q̄ dixerint vobis s̄ua-
 te ⁊ facite / de illis itelligat̄ q̄ ad cas-
 thedram ptinet ad quā nō ptinet
 ea q̄ sūt cō fidez vel bonos mores ;

Demde quesitum ē de ijs que
 pertinent ad religiosos . **E**t
 primo q̄ntum ad ingressum
 religionis . **S**ecundo q̄ntum ad ea
 que conueniūt iaz in religione ex-
 istētib; . **C**irca primum quesita sūt
 quattuor . **P**rimo vtz liceat iues-

nes inducere ad religionis ingres-
 sum p obligationem voti vel iura-
 menti . **S**ecō vtrū sic obligati vos-
 to vel iuramēto possint absq; pec-
 cato i seculo remanē . **T**ercio vtrū
 liceat peccatores ad religionē idu-
 cere . **Q**uarto vtrum peccent q̄ ali-
 quem iurare faciunt ne religionez
 ingrediatur ; . xi . . q .

Ad primum sic proceditur .
Videtur q; non liceat iues-
 nes ad religionem inducere
 voto ecclesie vel iuramento . **I**llici-
 tum em est cōtra ecclesie p̄hibiti-
 onem agere . **S**ed **I**mmocētius p̄-
 hibuit in quibusdam litteris ad re-
 ligiosos directis / huiusmodi voti
 susceptionez . ergo peccant qui vos-
 to v̄ iuramēto aliq; ad religionē
 obligare p̄sumūt . ¶ **D**ic . extra
 de regularib; et transeuntibus ad
 religionē capitulo . i . dicitur . **N**ul-
 lus tōdeatur nisi legitima etate et
 spontanea voluntate . s; qnq; ado-
 lescentes obligati voto v̄ iuramē-
 to ad religionē suscipiūtur et tons-
 surant non in legitima etate . neq;
 p̄pria volūtate / sed necessitate ob-
 ligationis voti v̄ iuramenti . **8**o
 videtur esse illicitū . ¶ **D**ic . magis
 est necessariū vt aliqui adducant̄
 ad fidem christianā q̄ ad aliquaz
 religionē . s; ad fidem christianam
 nō sūt aliq̄ iducēdi n̄citate s; volū-
 tate . vt dicit̄ . xlv . dis . c . de iudeis .
 q; nō vi s; libera animi volūtate et
 facultate (vt dicit̄) suadēdi sūt .
8o m̄tom̄ imponēda ē n̄citas vo-
 ti vel iuramēti . vt aliq̄ ad r̄ligionē
 adducāt̄ . **T**ē h̄ videt̄ eē cō hones-
 tate r̄ligiois . adolescētū em sic fa-
 cilis ē ingressus ad religionem / ita
 et facilis egressus . s; de h̄ religio de-
 honestai videt̄ q; defacili recipiunt
 eos q̄ defacili excunt . **8**o icōueniē-
 videt̄ adolescētes ad religionē reci-
 pe . **D**ic . nō sūt faciēda bona vt
 euemāt mala . s; ex isto bono q; ius

uenes inducūt ad religionem se
quūt multa mala. q̄ apostotant
7 illegitimas nuptias otrahunt.
et multa mala illicita committūt.
ergo nō sūt ad religionē inducē
di. **De** Mat. xxiii. dicit dom̄us
De vobis scribē et pharisei q̄ cir
cuitis mare et aridā id est terrā vt
faciatis vnuz profelitū et cum fue
rit factus facitis eum filium gehē
ne. duplo q̄ vos. quod p̄posito vi
detur competere. efficiūtur em̄ sic i
trantes gehēne filij duplicat. **Pr**
mo quidem quia male intrant sci
licet contra prohibitionem ecclē
się. **Secūdo** quia etiā male exeūt
apostotando. ergo qui eos iducūt
p̄ diuine maledictōis incurrūt.
Item hoc videt̄ esse contra necessi
tatem probatiōis. **Dicit̄** em̄. j.
Ioannis. q̄rto. nolite omni spiri
tui credere. sed probate spiritus si
a deo sint. **Doc** aut̄ non videt̄ esse
a deo vt tales religionem ingredi
antur. cū frequenter exeāt post in
gressum. **Dicitur** em̄ **Actū**. v. **Si**
est ex hominibus consiliuz hoc aut
op̄ dissoluet̄. si vero ex deo est cōsi
liū nō poteitis dissolue. **g°** videtur
q̄ cōt̄ deuz faciūt q̄ eos inducūt.
S3 cōtra. q̄ cūq̄ p̄ se obligare dia
bolo. p̄ etiā se obligare deo. s̄ pu
eri p̄nt se obligare diabolo peccan
do. vt dicit̄ ext̄ de delictis pueroꝝ
ca. j. **g°** p̄nt se obligare voto v̄ iu
ramēto ad huiēdū deo i religione.
De xx. q. j. ca. firma dicitur q̄
firma est v̄ginitatis professio. ex q̄
adulta iaz etas eē cepit. et q̄ solet
apta nuptiis deputai. **g°** p̄nt etiā
i t̄i etate aliq̄ obligai ad religionē
voto vel iuramēto. **Et** dicēd̄. q̄
hūai act̄ p̄t̄ diuisos casus. v̄m̄for
me iudiciū h̄re nō p̄nt. nec t̄n si cō
tigit aliqd̄ i aliq̄ caū esse maluz q̄
p̄t̄ h̄ iudicādū eē simpliciter illici
tum. **Possēt** **g°** cōtingere aliqs cas
sus in quo aliquem adolescentem

ad religionem obligare vel etiā re
cipe illicituz ess̄. puta si cōstaret vel
etiā pbabiliter crederet̄ de eius in
constantia. vel si quid aliud ess̄ hu
iusmodi. q̄ diligenter considerant̄
in religiombus bene iustitutis. **Dis**
cere autez q̄ maluz est adolescētes
recipe ad religionē est diabolicuz.
q̄ sup̄ illud **Exodi**. v. quare **Moy**
et **Aarō** sollicitatis populū ab ope
ribz suis. dicit̄ glo **Origenis** **Do**
die q̄q̄ si **Moy** et **Aaron**. i. pro
pheticus 7 sacerdotalis s̄mo aimū
sollicitet ad seruiciū dei. exire de se
culo. renuciare omnibz q̄ possidz.
attendē legi 7 verbo dei cōtinue aus
dies vnammes 7 amicos **Phara**
omis dicētes. **Videte** q̄mō seducū
tur homies 7 putūt̄ adolescentes.
et postea tūc erūt verba hec **Pha**
raomis et nūc amici eius loquūt̄.
Est etiā cōtra christi p̄ceptuz. dicit̄
em̄ **Matth**. xix. q̄ oblati sūt ei par
uuli. vt man̄ eis imponeret 7 ora
r̄. discipuli at̄ icrepabāt eos **Je**
sus at̄ ait eis / sinite puulos 7 nolite
phibē eos venire ad me. q̄s expo
nēs **Origenes** sup̄ **Matth**. dicit̄ q̄
discipuli **Iesu** p̄usq̄ discāt rōnem
iusticie rep̄hēdūt eos q̄ pueros et
ifantes offerūt christo. dñs aut̄ ex
hortat̄ discipulos suos cōdescēdere
vtilitatibz pueroꝝ. **h̄ g°** attendere
debēz. ne p̄ estimatōz sapiētie ex
cellentiori cōdemnam̄ q̄si magni
pufillos ecclē. phibētes pueros ve
nire ad **Iesū**. si t̄n pueri itantuz es
sēt vt nonduz v̄sum rationis habe
rent. illicitum esset eos ad religio
nez trahere absq̄ consensu paren
tum. nō q̄ etiāz infra annos puber
tatis pueri in religionem recipi nō
possint de consensu parentuz. quia
vt dicit̄. xx. questione prima capi
tulo addidistis. **Et** monachi et q̄
cūq̄ puēi i infantie ānis a parētibz
monasterijs tradi p̄nt. s̄ h̄ iō dēcm
ē q̄ puēi quousq̄ ad ānos discre

tionis peruenerit sūt s^m ius natu-
 rale in potestate pntū. Vnde sicut
 inuitis pntibz non sūt infideliz fi-
 lij ad baptisum rapiēdi: ita etiaz
 non sūt religioni applicandi. Jam
 vero postq̄ vsum ratōis habue-
 rint p liberum arbitriū hnt suip-
 sius potestates: in ijs que ad aīme
 spectāt salutez. Vnde inuitis pa-
 rentibz pnt et ad baptisum et ad
 religionem induci: de volūtate aut
 parentum etiā in infantia ad bap-
 tismum recipiūtur ex ordinatione
 apostolorū: vt Dio dicit vltimo
 ca. celest. hier. vt in rebus diuinis
 pueri nutriātur: et non hnt aliam
 vitam nisi diuinā contēplatione.
 et eadē ratōne i infantie ānis / mo-
 nasterijs pueri a pntibz offerunt^r
 vt dictum est. Sed q̄ in questōne
 additur de obligatione iuramenti
 et voti ne hoc maneant mdiscussum
 cōsiderandū: q̄ s^m diuersam condi-
 tionē iuuenum: est in talibz proce-
 dēdū. si em essent adeo firmi q̄ nō
 timerent^r a religionis pposito res-
 silire: non esset necessariū eos ob-
 ligare iuramēto v^r voto. Et si
 si essent adeo mobiles: q̄ nec etiā
 crederētur iuramēto vel voto posse
 firmari: s; si (vt plurimū cōtingit)
 simpliciter ppositū defacili mutāt.
 obligatōz atē voti v^r iuramēti sim-
 pliciter obsequāt et oīno. Vn cū voto
 et iuramēto ad frugez melioris vi-
 te obligāt^r: magnū bñficiū eis
 pstat. Vn Aug. dicit i epistola
 ad Armarū et Paulinum. Ne te
 vouisse pēniteat immo gaude iaz
 tibi non licere qd cū tuo detrimēto
 licuiss;. Ifelix ē necessitas q̄ i melio-
 ra compellit. Ad p^mū g^o dicēd:
 q̄ Innocē. i qbusdā litteris ad re-
 ligiosos directis: q̄ incipiunt non
 solum in fauorez zc. sic dicit. Vos
 bis de fratrum nrōz cōsilio in v^r tus-
 te obediētē sub pena excomuni-
 cationis autoritate pntiuz distri-

ctius inhibemus: ne ante annum
 pbationis elapsuz qui ē maxime
 in subsiduz fragilitatis hūane res-
 gulariter istitut^r: q̄ aeqm ad pro-
 fessionē v^rstri ordinis seu ad renū-
 ciationem seculi faciēdam recipere
 psumatis. Q̄ autem ad pbatio-
 nem nō recipiātur iuuenes: vel q̄
 voto vel iuramēto non obligēt^r ad
 intrandum sine p̄udicio temporis
 pbationis: nūq̄ inueit phibitū.
 Ad secūdum dicenduz: q̄ legitis-
 ma etas iudicatur tempe puberta-
 tis: vt patet p capitulum iudicū.
 tūc em homo maxime incipit libe-
 rum vsum rationis habere de ijs q̄
 p̄tinēt ad suam salutē. Est autem
 sciēd q̄ est duplex necessitas. Vna
 que excludit voluntatem scilicet ne-
 cessitas coactōis. Et alia que ex
 voluntaria obligatōne causatur:
 et volūtate non excludit: et huius-
 modi ē obligatō iuramenti v^r vo-
 ti. Vn p coactōz non sūt trahendi
 hoīes vel ad fidez vel ad religionez:
 sed voto vel iuramēto eos ad h ob-
 ligare nihil phibz. et de hac neces-
 sitate Aug. dicit. Ifelix est neces-
 sitas q̄ in meliora compellit. Et p h
 patet solutō ad terciuz. Ad iij.
 dicendū: q̄ in rebus volūtarijs sic
 et in naturalibz non est iudicandū
 facile quod cōtingit i paucioribz.
 sed qd cōtingit vt in pluribz. Q̄
 autem intrantes religionez exeāt
 hoc cōtingit vt in paucioribz. mul-
 to em plures de intrantibus rema-
 nēt (vt exp̄mēto probat^r) qm ex-
 eant. Ad quītum dicendū: q̄ cū
 dī nō sūt faciēda bona: vt reiānt
 mala. si ly vt teneat^r causalit^r ē oī-
 no rez. peccar^r em si q̄s ea itētōne
 aliquē ad intrādū religionē iudicēt:
 vt postmodū apostotar^r. Si vō ly
 vt teneat^r cōsecutue: sic ab oībz bo-
 nis eēt abstīmeduz. vix em sūt aliq̄
 humana bona ex quibus occasio-
 naliē nō pnt seq̄ aliq̄ mala. Vn dī

aitur Ecclesiastes .xi. Qui obſuat
uentum non ſemiat. et qui confi-
derat nubes nuq̄ metet. Tūc aut̄ ſo-
lum aliquod bonuz eſt p̄termittē-
tendum. p̄pter conſequēs maluz /
q̄n malū conſequēs eſſet multo ma-
ius q̄ bonum. et vt frequētius ac-
cideret. dñs aut̄ nō p̄termiſit. xij.
discipulos. ex quibz vnus erat fu-
turus diabolus. vt dicit̄ Ioan. vi.
nec apoſtoli p̄termiſerūt eligere
.vñ. diaconos p̄pter vnū Nicolauū
qui ex eis periit. multo ergo min⁹
religioſi debent p̄termittere mul-
torum ſalutem. p̄pter paucos qui
apoſtotare iuemūt. ¶ Ad ſextuz
dicendū. q̄ illi q̄ obligati iuramē-
to vſ voto religionem intrant non
faciūt contra prohibitionē ecclēſie.
vt oſtenſum eſt. vnde ex hoc q̄ in-
trant non efficiūt filij gehēne. ſed
filij vite eterne quaz dñs p̄mittit
Matthēi. xix. relinquētibz tempo-
ralia p̄pter ipſuz. ſed ex hoc q̄ ex-
eunt poſt profeſſionem efficiūt
gehēne filij. ſed hoc non p̄iudic-
cat recipientibz eos. niſi ex eorum
malis exemplis ſint peruerſi. Vn-
de ſignāter dominus dicit. facitis
eum filiū gehēne duplo. q̄ vos.
q̄ vt dicit̄ Chriſt. Maloruz magi-
ſtrorum prouocatus exemplo fi-
ebat peior. magiſtris. ¶ Ad ſepti-
mum dicendū. q̄ ratio illa ſapit
mamicheoruz herēſim. qui hāc ra-
tionem ad duas erroneas conclu-
ſiones adducūt. Primo quidez ad
hoc. q̄ oīa corpa corruptibilia / nō
ſunt a deo. ſi em̄ inq̄ūt a deo eſſent /
nō diſſoluerēt. Sc̄do ad h̄ q̄ cha-
ritas ſemel habita / nūq̄m amitta-
tur. ita q̄ q̄ peccat mortaliter nūq̄
grām habuit. ſi em̄ inq̄ūt gratiaz
habuiſſet. h̄ fuiſſet op⁹ dei. et ita diſ-
ſolutum nō fuiſſet. qd̄ etiā hęc ra-
tio itendit. vt ſc̄z ſi aliq̄s non p̄ſe-
uerat i religione. q̄ p̄poſitū de in-
trando religionem a deo nō fuit.

Est ergo ſciēd. q̄ verba illa nō di-
cūt ad oſtēdenduz q̄ illa que ſūt a
deo imperpetuū maneāt. et corrū-
pi non poſſint. ſed ad oſtēdendum
infallibilitatē diuine prouidētie. nō
em̄ p̄ eſſe vt dei prouidētia fallat.
Vnde ſignāter nō dicit op⁹ dei eſſe
indiuſolubile. ſ; conſiliū. ſm̄ ergo di-
uinā prouidētiā / quibuſdam datur
donū gratie ad p̄ntem iuſticiā. et
tamē nō datur eis donuz p̄ſeuerā-
tie. vt patet p̄ b̄m Aug. i libro de
bono p̄ſeuerātie. .xij. .q.

H D ſecūdū ſic p̄cedit. Videt̄
q̄ illi qui obligati ſunt voto
vel iuramēto ad intrandum
religionem non tenēt̄ intrare. Om-
nis em̄ Chriſti actio n̄a eſt iſtru-
ctio. ſed dñs nō imponebat homi-
nibus neceſſitatez. ſed h̄ relinque-
bat eoz libere volūtati. vnde dice-
bat cuidaz (vt habet̄ Mat. xix.)
Si vis ad vitāz ingredi ſerua mā-
data. et itez ſi vis p̄fectus eſſe va-
de et vende omnia que habes et da
pauperibus. Et Apoſtolus prime
Cor. vii. De virginibus aut̄ p̄ſe-
ceptum dei nō habeo. conſilium aſ-
do. ergo videtur q̄ nō ex neceſſitas
te teneantur aliqui religionem in-
trare p̄pter iuramentum vſ votuz.
¶ Prete. nullus poteſt iuramento
vſ voto obligari ad aliquod i quo
detrimentuz p̄fectionis patiat̄.
ſed p̄ hoc q̄ aliqui religionem in-
trant. detrimentū p̄fectionis patiū-
tur. impedūt̄ em̄ p̄pter religionis
obſeruātiā a viſitatione iſirmo-
rum. et collatione elemoſynaruz.
et alijs operibus pietatis in qua
ſūma chriſtiane religionis conſiſtit.
vt dicit̄ Amb. ſup illud ad Timo.
.iiij. Pietas ad oīa vtilis eſt. g⁹ illi
q̄ iurauerūt vel vouerunt religionē
intrare non tenentur. ¶ Pre. Pro-
ſper dicit i. ij. de vita cōtēplatiua.
Sic ieiunare vel abſtinere debem⁹
vt nos non ieiunandi vel abſtinē.

di necessitati subdamus. sed illi qui sunt in religione / ex necessitate voti vel obediencie abstinent vel ieiunant. ergo minus merentur. non ergo ad religionem omnes statim per aliquis iuramento vel voto obligari. **P**reterea. virtus est circa difficile et bonum. sed difficilius est bene vivere in seculo. quam in religione. ergo magis est virtuosum. non ergo ad statum religionis aliquis iuramento vel voto obligari potest. **P**reterea. communis utilitas preferenda est bono privato. sed pro hoc quod aliqui religionem intrant derogatur omni utilitati. si enim omnes religionem intrarent non essent qui plebium curam agerent. et ita populus sine rectoribus remaneret. ergo melius faciunt si non intrant religionem quam si intrant.

Sed contra est quod dicitur in psalmo. Vouete et reddite domino deo vestro. ubi dicitur glo. Quod vouere deo voluntati consulitur. sed post voti promissionem redditio necessario exigitur. Item Ecclesiasticus. quanto dicitur. Si quid vouisti deo ne moreris reddere. displicet enim ei infidelis promissio et stulta. **P**reterea. **A**ugustinus dicit in epistola ad Armarium et Paulinum. quoniam vouisti iam te obstrinxisti. aliud tibi facere non licet. pro utrumque esset voti reus liber fuit quod esset inferior. quibus non sit gratulanda libertas que fit ut non debeatur quod cum lucro redditur. **R**esponsio dicendum quod dicitur quod illi qui voto vel iuramento sunt obligati ad intrandum religionem. non tenentur intrare est manifeste hereticum. quicumque dicit non esse peccatum id quod est contra preceptum dei. hereticus reputatur vel iudicatur. sicut hereticus iudicatur quicumque diceret quod fornicatio simplex non esset peccatum mortale. Est enim contra hoc preceptum non mechanice ut sancti exponunt. Sunt autem excellentiora precepta prime tabule. que ordinantur ad dilectionem dei. quam precepta secunde tabule. que ordinantur in

dilectionem proximi. Unde quicumque dicit quod sine peccato preteriri possit et aliter quod pertinet ad precepta prime tabule. est manifeste hereticus. Cum autem impletio voti pertineat ad latrariam. manifestum est quod quicumque dicit votum non esse implendum. loquitur contra primum preceptum prime tabule. quod est de cultu patrie soli deo exhibendo. Qui vero dicit iuramentum non esse implendum. loquitur contra secundum preceptum prime tabule. quod est. Non assumes nomen dei tui iuramentum. unde manifeste est hereticus quicumque hoc dicit. nisi forte hoc dicat. quod intrare religionem sit illicitum. Iuramenta enim vel vota facta de rebus illicitis non sunt obligatoria. secundum id Isidori. In malis promissis rescinde fidem. hoc iterum est hereticum dicere. quod non sit licitum religionem intrare. est enim expresse contra christi consilia. Unde quicumque dicit quod ille qui est obligatus voto vel iuramento ad intrandum religionem possit absque peccato in seculo remanere. est manifeste hereticus. si in hoc pertinaciter perseveret. **A**d primum ergo dicens. quod necessitas voti vel iuramenti non excludit voluntatem ut super dictum est. Sic enim aliquis ex lege omnium obligatur ad servanda dei precepta que tamen voluntarie servat ut dominus dicit. Si vis ad vitam ingredi serva mandata. sic ille qui emisit iuramentum vel votum obligatur ex quadam privata obligatione. et tamen voluntarie implet iuramentum vel votum. ita tamen quod ante iuramentum vel votum licitum est ei facere vel non facere. unde et dominus dixit. Si vis perfectus esse. et Paulus de virginitate consilium dat. sed post iuramentum vel votum illicitum est non implere. **A**d secundum dicendum. quod illa ratio continet heresim damnatam. scilicet quod melius sit in seculo remanere et operibus pietatis vacare quam religionem intrare. Continetur enim inter er

rores **D**igilantijs con quē **D**iero . scribēs dicit . **I**ste venena pfidie catholice fidei sociare conatur . impugnaire vrginitatē / odisse pudiciā . in conuiuio secularū con sanctorū ieiunia declamare . et postmodum con singulos articulos a **D**igilantijs ppositos disputās . veit ad istū articulu dicens . **Q** aut asseit eos melius facere qui vtūt rebz suis . et paulatim fructus possessionuz diuidunt paupibz . q̄ illos qui possessionibz vendunt s̄ semel omia largiāt . non a me ei sed a deo respōdebit . **S**i vis esse pfectus vade et vende omia q̄ habes et da pauperibz . et rem sequere me . iste quē tu laudas secūdu aut tercius ḡdus ē . quē et nos recipimus . dū modo sciamus p̄ma secūdis et tercijs preferenda . **E**t ideo in libro de ecclesiasticis dogmatibz cum alijs erroribz iste etiam damnatur . cum dicit . **B**onum est facultates cū dispensatione paupibus erogare . melius ē p intentione sequēdi dominum insimul dare . et absolutū solitudine egere cū christo . **N**ec solū status religionis p̄ferat̄ elemosynis quas quis facit ī seculo . sed etiā vrginitati in seculo obsequate . **D**icit em̄ **Aug** . ī libro de vrginitate . **N**emo puto ausus fuit vrginitatē p̄ferre monasteio . **A**d terciū dicēd . q̄ idē op̄ factū ex voto . laudabili⁹ et magis meitoriu⁹ est . q̄ si fiat sine voto . qd̄ ex h̄ patet . **Q**uia cū oīs act⁹ de se tāto est magis laudabil⁹ et meitoriu⁹ . q̄to ex digniori v̄tute p̄cedit . sic opus iusticie si fiat ex chaitate laudabil⁹ est . **M**aifestū ē aē q̄ cū aliq̄s ieiunat absq̄ voto . facit actū v̄tutis q̄ est abstinentia . cū aē ieiunat implēs votuz abstinentie actū facit ex latria . que cū ordinat nos ī deum . est nobilio⁹ v̄tutis q̄ abstinentia . vel quecunq̄ alia v̄tutis q̄ ordi-

nat circa bona creata . **Q**uap̄t et **Aug** . dicit in libro de vrginitate . q̄ nec vrginitas q̄ vrginitas honorat̄ . s̄ q̄ est deo dicata quaz vouet et seruat cōtinētia pietatis . **Q** ergo **P**rosper dicit sic abstinere vel ieiunare debem⁹ vt nō nos ieiunādi vel abstinēdi necessitati s̄bdamus . intelligēdum est de necessitate coactionis . que voluntatez excludit . vñ s̄bdit ne iam nō deuoti s̄ inuiti rem volūtariaz faciam⁹ . necessitas aut̄ voti et iuramēti non excludit volūtatem vt dictū ē . **D**icēdu⁹ est aē v̄terius q̄ si illi q̄ ieiunat ex voto . nō placet de se ieiunium . placet tamē sibi impletō voti . et sic magis meretur ceteris paribus q̄ ille ieiunās cui placet s̄m se ieiunū . q̄ magis ē meritorium delectari ī actu latrie q̄ ī abstinentie actu . **A**d quartū dicēdū . q̄ duplex ē difficultas . **O**na q̄ est ex arduitate opis sic vrginitatē p̄uare et huiusmodi . et tal̄ difficultas facit ad v̄tutis augmētū . **A**lia difficultas ē impedimentis et piculis imminētibz . et talis difficultas nō facit ad augmētū v̄tutis . s̄ ad diminutionē ipsius . **N**on em̄ videt̄ esse prudēs nec multuz amare bonū v̄tutis q̄ picula nō timet et cauet . et talis difficultas ad bñ v̄uē dū imminet ī seculo remanentibz . **A**d . v . dicēdū . q̄ illa fuit ratio **D**igilantijs heretici vt patz p̄ **D**ieronymū . q̄ dicit ī libro con **D**igilantiū . nō sūt studio suo monachi deterrēdi . q̄nvis a te lingue vipere morfus seuissimos patiāt q̄bz argumentaris et dicis . **S**i omnes se clauerit et fuerit ī solitudine . q̄s celebrabit ecclesias . quis seculares homines lucrifaciet . quis peccantes ad v̄tutes poterit exhortari . hoc enim modo si omnes tecum facti sint . sapiens esse quis poterit . et vrginitas non erit approban-

da. si enim omnes virgines fuerint. nuptie non erunt. interibit humanum genus. rara est virtus nec a pluribus appetitur. Stultus est ergo huiusmodi timor. cum religionis bonum sit tam difficile et arduum. ut pauci religionem intrent in compatatione multitudinis in seculo remanentis. sicut si quis timeret haurire aquam. ne flumen deficeret. .xiii. .q.

H D tertium sic procedit. Videtur quod illi qui sunt in seculo peccatores non sunt ad religionem attrahendi. oportet enim prius exercitari in opibus preceptorum quam intrare ad impletionem consiliorum. ut de minori perveniat ad maius. sed illi qui sunt peccatores in seculo non sunt exercitati in opibus preceptorum. ergo non sunt attrahendi vel recipiendi in religionem. in qua oportet servari consilia. Sed contra est quod dominus Mattheum publicanum ad statum perfectionis vocavit. ut habetur Mat. ix. Omnis Christi actio nostra est instructio. ergo etiam et nos debemus peccatores qui sunt in seculo ad religionem advocare et suscipere.

Responsio dicens. quod maxime utile est peccatoribus ut ad religionem transeant. Peccatoribus enim duo sunt necessaria ad salutem. Primo quidem ut de peccatis preteritis penitentiam agant. Secundo ut decetero a peccatis absterneant. ad utrumque autem horum maxime operatur religio. Primo enim status religionis est status perfecte penitentiae. ita quod nulla satisfactio adaequari potest penitentiae religionis et religiosorum qui se et sua deo totaliter dant. Non pro nullo peccato imponi potest homini penitentia ut religionem introeat. tamen in commutatione satisfactiois quantumcumque quis consulitur religionis ingressus. ut patet .xxiii. q. ii. capi. admonere. Vbi Stephanus papa quendam qui uxorem interfecerat. inducit ut ingre-

diat monasterium. et humiliatus sub manu Abbatis cuncta obsequet. que sibi fuerint impata. alioquin iungit ei gravissimam penitentiam si eligit in seculo remanere. Similiter etiam ad vitanda peccata plurimum valet religionis status. Difficile est enim quod in seculo commorantes a rebus mundi non illiciant. propter quod Mat. xix. in expositione Chrysostomi dicitur esse impossibile quod dives qui seque divitiis inheret per amorem intret in regnum celorum. sed quod dives qui habet divitias intret est valde difficile. Unde Ecclesiasticus xxxi. dicit. Beatus dives qui muentus est sine macula. et huiusmodi difficultatem subdit dicens. Quis est hic et laudabimus eum. Propter quod et Gregorius dicit. quod sancti viri ut ab illicitis absterneant. etiam licita pretermittunt. Unde manifestum est quod non peccant sed laudandi sunt qui peccatores ad religionem trahunt. Nam et dominus de seipso dicit. Non veni vocare iustos sed peccatores ad penitentiam. Ad illud ergo quod in contrarium obijcit dicendum. quod illa ratio procedit et contra rationem doctrine evangelice. et contra rationem philosophicam. Contra doctrinam quidem evangelicam. quod consilia evangelica ad hoc dantur ut per ea facilius homo salutem sequatur. unde status secularium periculosior esse dicitur quam religiosus status. Stultum est enim dicere quod alicui qui debiliores est propter peccata quam commisit non sit ad securiorem viam fugiendum. Est etiam contra doctrinam philosophicam. que docet illos qui sunt ad vicia propensum in contrarium debere reflecti. sicut faciunt illi qui tortuosa lignorum dirigunt. .xiii. .q.

H D. iii. sic procedit. Videtur quod aliquis absque peccato potest aliquem iuramento astrigere ad hoc quod religionem non intret. quod enim licitum est fieri. licitum est iurare. sed licitum est alicui scilicet quod nunquam religionem intret. ergo licite potest

test hoc iurare. qui 8° aliquē tali iuramēto astringit non peccat. qz non facit eum iurare aliquod illicitum. ¶ Sed con. ppositū in trandi religionē a spiritusācto ē. vt habetur. xix. q. i. c. **D**uc. sed resistere instinctui spūsācti est graue peccatum. de quo scilicet **S**tephanus reprehēdit iudeos **Act. vii.** dicēs. **D**os semp spūsācto restitistis. ergo ille q aliquē iuramēto astringit ad nō in trandū religionē gūiter peccat. ¶ **R**esponso dicendū qz sicut sup dictū est. in actibz humanis non est aliquid simpliciter iudicādum licitū vel illicitū. ppter id quod accidit in aliquo p ticulari casu. sed ppter id qd est in pluribus. sic etiā in rebz nāralibz cōsideratur quod i pluribz est. **C**ontingit aut i aliq casu q absq peccato aliquis pē astringere aliquem iuramēto ad hoc qz religionē nō intrat. puta si esz matrimomo ligatus et vellet absq consensu vxoris religionē intrare. vel in casibz similibz. **S**impliciter aut loquēdo inducere aliquē ad iurandum qz religionem non intrat. graue est peccatum. si em aliquis vellet religionē intrare. et immineret opportunitas temporis. et omēs aliq circūstantiē conuenirēt grauius peccaret qui eum ab ingressu religionis prohiberet. **U**nde dominus **Mat. xxiiij.** **C**ōmīat. **N**e phariseis quia nec ipi intrabūt i regnū celoz. nec alios intrare sinebāt. **C**ū aut aliqz facit aliquē iurare qz religionē nō intrabit. impedit eum qz tū in se est ab ingressu religionis. s^m qd cūqz tps et s^m qz cūqz circūstātiā opportinā. qz in vniuersali omia p ticularia iccludūt. vñ maifestū ē qz gūiter peccat. ¶ **A**d illud qd obicit i cōtriū dicēs. qz qnvis licitū sit ab aliq bono ope abstinere. tamē illicitū est vel sibi v^l aliq impedimētū

apponere. quo minus in id bonū opus pcedere posset. sicut licitū est non dare elemosynā huic pauperi. illicitum tamen est se vel aliu iuramēto astringere ad hoc qz alii cui elemosyna non detur. **C**ui⁹ ratio est. qz ptermittere actū virtutis potest aliquis absq peccato. eo qz pcepta affirmatiua q sunt de actibz virtutū non obligāt ad semp. s^z impedimentum boni operis directe virtuti cōnriat. et ideo cadit s^z prohibitionē pcepti negatiui qd obligat ad semp. **U**nde omnia talia iuramenta sunt illicita nec sūt obseruanda. sed illi qui s iurant iurando peruri fiunt. qz iuramentum hominē obligare nō potest cōi charitatez dei. et proximi. **U**nde qnvis licitū sit alicui religionem non intrare. est tamē illicitum impedimentum iuramenti apponere sibi vel aliq. est em cōi pfectionē vite et cōtra cōsiliū christi.

Deinde quesita sūt tria de his que competūt i religione existētibz. **P**rimo vtz religiosus qui nihil debz habere i proprio vel in cōmuni. possit elemosynam facere de his que sibi ab aliis in elemosynam dantur. **S**ecundo vtz aliquis i religione existēs vīdens patrem suū graui necessitate opprimi. possit exire absq licentia p^relati sui vt s^z ueniat p^ri. **T**ercio vtz stat⁹ religionis sit pfectio. qz stat⁹ sacerdotum parochialium et archidiaconoz. .xv. .q.

Ad p^mū sic pcedit. **V**idet⁹ qz religiosi q nihil hnt i proprio vel i cōmuni. nō pnt elemosynā facē q eis pfiat. nō em pfiat elemosyna faciēti nisi debito modo fiat. s^z tales religiosi nō pnt elemosynas debito mō facē. debz em elemosyna p^rio mō fieri. s^m id **Thos. big. iij.** **S**i multū tibi fuerit abūsdāter tribue. si aut modicū id ip

sum impitiri stude. ergo tales religiofi qui nihil suū hñt nec in pprio nec in omni. non pñt elemosynaz facere que eis pficiat. sed si quam elemosynaz de elemosymis sibi factis faciūt. eis pficit a q̄b̄ elemosynam p̄ceperūt. ¶ Sed con̄ inter alia opera. elemosynaruz largitio plurimū inueit̄ esse fructuosa. dicit̄ em̄ **Daniel. v.** Peccata tua elemosymis redime. si ḡo religiofi elemosynas facere nō pñt que eis pficiūt. vident̄ eē peioris conditionis q̄m alij. etiā in spūalibz bonis.

¶ S̄ dicend̄. q̄ religiofi q̄nvis ppriū habere nō possunt. pñt tamē aliq̄rum rez dispēsationē habē siue de fructibz possessionū in omni siue etiā de elemosymis p̄ticulariter eis collatis. nec refert q̄ntuz ad p̄positum p̄tinz. vtz huiusmodi dispēsationez habeāt autoritate sui ordinis. vel alicui⁹ superioris p̄lati. n̄ ergo q̄bus dispensatio commissa est. pñt meritorie elemosynam facere de bonis que eoz dispēsationi cōmittunt̄. s̄m q̄ eis committitur. z huiusmodi elemosyna meritoria est. z eis q̄ misericordie ministeriū exequūt̄. et illis q̄z vsibz huiusmodi res deputate noscunt̄.

¶ Si ḡo aliq̄s religiofi sit cui nō sit huiusmodi rez dispēsatio commissa. ei nō licz elemosynā facere. et p̄ hoc patet responsio ad obiectū.

.xvi. .q.

Hsecundum sic proceditur. **V**ideat̄ q̄ religiofi si videat̄ patrē suū esse in necessitate. absq̄ etiā p̄lati sui licētia possz exire claustrū ad subuenienduz p̄ri. non em̄ p̄termittenduz est mandatum dei p̄pter hominū traditiones. **V**nde dñs dicit **Mat. xv.** con̄ quosdā. **V**ritū fecistis mandatu⁹ dei p̄pter traditiones v̄ras. sed ad subueiendū parentibz hō astringitur per h̄ p̄ceptum dñi. **N**onora

prem tuū et matrez tuā. **I**n q̄ quidam honore intelligit̄ necessariorū subuentio. ḡo dicit̄ q̄ non obstantibz religiofi obseruātiis. q̄ sunt hominū statuta. debeat aliquis religiofi exire claustrū ad subueniendū p̄ntibz s̄m p̄ceptum dei.

¶ Sed contra. spūalia sūt p̄ferenda carnalibz. s̄ religiofi se obligauerunt ad obsequiū spūalis p̄ris scilicet dei cui magis tenemur. s̄m illud ad **Hebre. xij.** Quātomagis obtempabimus patri spūali z viuem⁹. nō ḡo debent dimittere sui ordinis obseruantias vt p̄ntibus carnalibz ministrant. ¶ **R**espōsio dicendū. q̄ aliter est dicendū de illo qui nondū religionem intrauit. z aliter de illo qui iam in religione ē p̄fessus. **I**lle em̄ qui nondū religionem intrauit. si videat̄ patrē suū in magna necessitate cui p̄ aliū subueniri non possit. nō debet religiofi intrare s̄ teneat ministrare parentibz. maxie si absq̄ piculo peccati possit in seculo r̄manere. si v̄o p̄ aliū possit p̄ntibz ei⁹ ministrari. potest si vult religionē intrare. **V**nde **Chris.** exponēs illud. **D**imitte mortuos sepelire mortuos suos dicit̄. q̄ malū est hoiez abducere a spūalibz. et maxime cū fuerit q̄ ministeriū p̄ntum cōpleat. erant em̄ aliqui qui complere possent illius funeris sepulturam. **P**ostq̄z vero aliquis est iaz in religione p̄fessus. est mortuus mūdo. vnde p̄ spūalē mortē deobligat̄ a cura ip̄denda p̄ntibz. sic etiā deobligaretur per mortem corporalē. **E**t ideo nō peccat. nec agit con̄ p̄ceptu⁹ dei. si in claustrō remaneat sub p̄cepto p̄lati. p̄ntū ministratio p̄termissa. **E**st em̄ fact⁹ impotēs ad reddēdu⁹ ministeriū absq̄ ppria culpa. **D**ebet tñ q̄tū p̄ (salua ordinis sui obedientia) satagare vt p̄ se vel p̄ aliū suis p̄ntibz subueiat si in cōtate fuerit.

runt cōstituti. ¶ Ad illud vero qđ
in cōnriū obijciē dicendū. qđ religio
sus tenet adimplēdū id qđ ad re
gulā ptinet. nō solū ex traditione
hūana. s; etiā ex p̄cepto dīno. ob
ligat em̄ ex voto emisso ad obedi
endū p̄latiis suis. impletio at̄ voti
cadit s̄b p̄cepto diuino;

.xvii. .q.

HD tercius sic p̄cedit. Videt̄
qđ p̄sbyteri parochiales &
archidiaconi sint maioris p̄
fectōis q̄ religiosi. Dicit em̄ Chris
in suo dialogo. Si talez mibi ali
quez adducas monachū qlis (vt
fm exaggerationē dicas) Melius
fuit. nō tñ illi op̄adus ē qđ tradit̄
pp̄tis. et multozū p̄cta ferre cōpul
sus. immobilis perseuerauit & for
tis. et paz post dicit. Si q̄s mibi
pp̄oneret optionē vbi mallē pla
cere. i officio sacerdotali. an in solis
tudine monachoz. sine op̄atione
eligerē id qđ p̄rius dixi. nec cessa
bam laudans & beatos pronūciās
eos qđ officiū ecclīe bñ admīstrā
re potuissent. et quod laudabam
tanto studio et pnūciabā bñ. nō
vtiq; refugerē si idoneū me ad gu
bernationē viderem. Et in sequēti
capitulo postmodū dicit. Bene ad
monuisti inq; dulcissime. istoz em̄
scz seculariū nō recordari optet. cū
de sacerdotō sit questio. Vex si q̄s
in ouersatōne multoz positus. p̄
impturbatum illum mtozē plene
sancitatis & cōtinētis splēdoz. et
alia monachoz bona icorrupta et
inconcussa p̄uare. omib; est p̄fere
endus. Ex quibus omib; habet̄.
qđ p̄sbyteri parochiales et archi
diaconi si bñ viuāt i ecclīe mīstrā
rio sint omib; etiā religiosi p̄fere
endi. ¶ Dicit. Chris. in eodē libro
dicit. Si quis bene mīstrādo sa
cerdotio. illius p̄positi scilicet mo
nachalis sudozes conferat. tñ eos
distare reperies. q̄ntum inter p̄ua

tum distat et regē. s; multo maius
est bñ exercere officiū regis. q̄ cu
iusdā p̄sonę p̄uate. 8° multo ma
ius est qđ sacerdos parochialis vel
archidiaconus bñ se habeat i suo
officio q̄ religiosus in suo. ¶ Dicit.
episcopi sūt i statu p̄fectioni q̄ reli
giosi. alioquī nō liceret de religio
ne ad episcopatū trāsire. s; p̄sby
teri parochiales & archidiaconi si
miliores sunt episcopis. q̄ religio
si. qđ sic ep̄s h̄ curaz aiāz in suo
episcopatu. ita p̄sbyter i sua pa
rochia. et archidiaconus in suo ar
chidiaconatu. ergo archidiaconi
et plebam sūt magis in statu per
fectionis q̄ religiosi. ¶ Dicit. bonū
publicū p̄ferēduz ē bono p̄uato. et
vita actiua ē magis fructuosa q̄ vi
ta cōtemplatiua. nullū qđ sacrificiū ē
deo acceptū qđ zelus aiāz. s; archi
diaconi et plebam intēdūt utilita
ti communi multitudinis. zelo sa
lutis aiāz. i actiua vita fructificā
tes. 8° p̄ferēdi sūt religiosi qđ sa
luti pp̄rie studēt. in vita cōtempla
tiua deo p̄uētes. ¶ Dicit. cui apli
us a deo cōmissum ē magis meret̄
si bene admīstrā. s; sacerdoti pa
rochiali vel archidiacono aplius
cōmissum videt̄. qđ ab eo plus re
q̄ret̄ in iudicio. 8° bñ admīstrā
do ampli⁹ meretur. ¶ Sed cont̄ ē
qđ dicit. xix. q. i. ca. Dicit. Si q̄s
in ecclīa sua sub episcopo populū
suū retinz. & seculariter viuit. si af
flatu sp̄s sancti i aliquo monaste
rio vel regulari canonicatu salua
ri se voluerit. qđ em̄ a lege p̄uata
duciatur. nulla ratio exigit vt lege
publica cōstringat. s; lex p̄uata
qđ est lex sp̄s sancti vt ibidē s̄dit̄.
nūq; ducit hoīez de statu magis p̄
fecto ad statū mī⁹ p̄fectum. s; facit
hominez ascēiones in corde suo di
sponē. vt i psal. dicit. 8° stat⁹ reli
giosoz est perfectio. qđ status ple
banoz. ¶ s̄ dicit. qđ p̄fectō sp̄s

3^m

alis vite ex charitate pensanda ē:
qua q̄ caret spiritualiter nihil ē. i.
Corin. xiii. ab eius aut̄ perfectōne
simpliciter dicitur esse aliquis p̄fe-
ctus. **Vnde** dicit̄ ad **Colossen.** iij.
Super omnia charitatem habete
que est vinculū perfectiōnis. **Amor**
autem vim transformatiua habet:
qua amans in amatum quodam
modo transfertur. vt **Dionys.** dicit
iij. ca. de. di. no. **Est** autē extasim
faciens dimis amor non sinēs sui
ipsoꝝ amantes esse sed amatoꝝ.
Quia ergo totū et perfectum ē idē
vt dicit̄ i. iij. **Philipp.** Ille p̄fecte cha-
ritatem habet qui totaliter in deuz
per amoreꝝ transformat̄. seipsum et
sua oīno postponēs p̄pter deū. **Vñ**
Aug. dicit̄. ix. de. ci. dei. q̄ sicut ci-
uitatem **Babylonis** facit amor sui
vsq̄ ad cōtemptū dei. ita ciuitateꝝ
dei facit amor dei vsq̄ ad cōtemptū
sui. **Et** in libro. lxxxij. questionū.
dicit̄ q̄ perfectō charitatis est nul-
la cupiditas. **Grego.** etiam super
Ezechi. dicit̄. q̄ cū quis aliqd̄ suū
deo vouet. et aliquod nō vouet sa-
crificiū est. cū vero omne qd̄ habet.
omne qd̄ vūit omne qd̄ sapit omni-
potenti deo vouerit holocaustus ē.
quod latina lingua dicit̄ totus in-
censum. **Cuiuscūq̄** ḡ mēs sic ē af-
fecta iteri⁹ vt seipsum et omnia sua
contemnat p̄pter deū. s̄m illud **Apo-**
stoli ad **Philippen.** iij. **Que** mibi
aliquā fuerunt lucra arbitratus sū
vt stercora vt **Christū** lucrifaciā.
et iste perfectus est. siue sit religio-
sus / siue secularis / siue cleric⁹ / siue
laicus / etiā matrimonio iunctus.
Abraham em̄ matrimonio iunct⁹
erat ⁊ diues cui dñs dicit̄ **Genesis**
xvii. **Ambula** corāz me et esto p̄-
fect⁹. **Et Ecclesiastic.** xxxi. dicit̄ **Bea-**
tus diues qui iuētus ē sine macu-
la. et post aurum non abñt et post
pauca subdiē. **Qui** pbatus est in
illo et perfectus iuētus ē. **Sed** ad

uertēdum q̄ aliud ē esse p̄fectū. et
aliud ē esse i statu p̄fectiōnis. **Sūt**
em̄ aliq̄ i statu p̄fectiōnis q̄ nōdū sūt
p̄fecti. sed interdū etiam aliq̄ pec-
catores. **Sūt** etiā aliq̄ p̄fecti qui i
statu perfectiōnis nō sūt. et quouis
status multa significet et rectitudi-
nem et firmitateꝝ et siqua sūt alia
huiusmodi. cū tamē dicim⁹ aliq̄s
esse in statu p̄fectiōnis / accipitur
status p̄ cōditōne s̄m q̄ libertas et
seruitus dicit̄ status. p̄t̄ consue-
uit dici q̄ error p̄sonę aut cōditio-
nis vel status impedit m̄rimoniū.
non aut̄ error fortune aut q̄litas.
Et hoc modo accipit̄ status. ij. q.
vi. **Si** qñ i causa capitali v̄ causa
status interpellatus fuerit. nō per
exploratores id est p̄curatores. s̄
p̄ seipsoꝝ est agendum. **Sic** ergo
accipiēdo statū illi p̄prie i statu p̄-
fectiōnis esse dicūt̄ / qui se seruitu-
ti subñciūt ad opa p̄fectiōnis implē-
da. **Manifestū** est aut̄ q̄ seruitus
libertati opponit̄. **Libertas** auteꝝ
faciēdi quod libet p̄ votum tollit̄.
quia volūtatis ē vouere. necessita-
tis est reddere. vt sup̄ dictū ē. **Vñ**
de q̄ se ad aliqd̄ voto obligat. iqn-
tum necessitati se subñcit / qd̄ amō-
do cōstituit se seruū. libertate se pri-
uans. **Siquideꝝ** ḡ aliquis se voto
obligat ad aliqd̄ particulare op⁹
implēdum cōstituit se qd̄ amodo s̄-
uum nō simpliciter. sed s̄m quid.
respectu sc̄z illius ad qd̄ se obliga-
uit. **Si** vero simpliciter p̄ votum to-
tam vitam suāz dedit̄. ea adimplē-
da que sūt opa p̄fectiōnis p̄pter deuz.
simpliciter seipsoꝝ seruū cōstituit.
et p̄ s̄m ponit̄ i statu p̄fectiōnis. vñ
et totū se deo vouēdo holocaustum
offerre dicit̄. vt **Gre.** dicit̄. **Hoc** aut̄
mō obligāt totā vitā suāz ad ea q̄
sūt p̄fectiōis / ep̄i i sua cōfectiōe p̄fes-
sionē q̄ndā faciētes. q̄ obligāt ad
curā gregis suscepti. s̄m illud. i. ad
Tim. vi. **Certa** bo^m certamē ap̄

prehende vitam eternam in qua vocatus es. et confessus bonam confessionem coram multis testibus. vel in ordinatione vel in predicatione. ut glosa dicit. Religiosi etiam in sua professione totam vitam obligant deo. ad ea que sunt perfectionis. unde et utriusque huius dicitur. Dicitur enim secunde Corinthios. in. Non enim predicamus nosmetipsos sed Jesum Christum. nos autem seruos vestros propter Jesum. quod pertinet ad episcopos. Religiosi etiam serui vel famuli nominantur. ut dicit Dionysius. vii. ca. celestis hierarchie. et ideo tamen religiosi que episcopi sunt in statu perfectionis. unde et utriusque in assumptione huius status sollemnis benedictio adhibetur. ut patet. vi. et. v. ca. ce. hic. Archidiaconi vel plebani non obligant voto totam vitam suam ad id quod cura requirit gregis. Unde nec in eorum institutione aliquis eis benedictio adhibetur. que exhibetur monachis propter perfectionis assumptionem. ut dicitur. vi. ca. celestis hic. Et ideo ex hoc quod committitur eis cura parochie vel archidiaconatus. constituitur quidem in aliquo officio. non autem assumunt ad statum perfectionis. alioquin essent apostate. dimittendo parochias. et prebendas sine cura in ecclesiis cathedralibus accipiendo. nullus autem a statu perfectionis discedere potest nisi mortaliter peccando et apostotando. Et inde est quod Dionysius. i. ce. hic. perfectionis attribuit solis episcopis qui perfectionibus. et monachis quasi perfectionis. Illuminationem vero attribuit presbyteris. tanquam illuminatoribus per sacramentorum administrationem. et sacro populo tanquam illuminandis. Purgationem vero diaconibus tanquam purgatoribus. et ordinem immundorum tanquam purgandis. Ad primum ergo dicens. quod ad omnes illas Chrysostomus. autoritate breuiter responderi potest. quod non loquuntur de sacerdote parochiali. sed de episcopo qui antonomastice sacerdos dicitur. quasi summus sacerdos. Et hic

modus loquendi est plurimorum consuetus ut sacerdotes episcopi nominentur. Et hec responsio videtur congruere secundum intentionem operis. in quo etiam Chrysostomus. Basilium consolatur de sua promotione. uterque enim erat in episcopum electus. Ut tamen particulariter ad singula respondeamus. Ad primum ergo dicendum. quod si aliquis consideret verborum circumstantias nihil ad propositum faciunt. pretermittit enim si aliqui in secretis habitent. multorum sermonibus non mouentur. Digna est quidem laude patientia. non tamen idoneum argumentum vere artis. cuius gradus fuerit in medijs fluctibus et de tempestate nauim liberare poterit merito testimonium perfecti gubernatoris ab omnibus premeretur. Et tunc concludit ita. gradus et nunc mihi si tale aliquod adducas monachum (qualis ut secundum exaggerationem dicam) Melias fuit. tamen quandiu solus est. si non perturbatur neque grauiter peccat. quippe qui non habet quibus stimuletur atque exasperetur. non tamen illi compandus est. qui traditur populis. et multorum peccata ferre compulsus. immobilis perseuerat et fortis. quia sicut in tranquillitate ita in tempestate gubernauit seipsum. vbi manifestum est quod non compat statum statui. sed impeccabilitatem impeccabilitati. Quod enim monachus in claustro habitans non peccet. non est ita euidentis argumentum virtutis sicut si presbyter vel episcopus vel quicumque rector populi in medijs perturbationibus abstinet a peccato sicut non est argumentum tante industrie si gubernator absque periculo nauis in mari tranquillo. ac si nauigat in mari tempestuoso. et tamen ad industriam nauis pertinet ut mare tempestuosum deuinet. Sic ergo ex premissis nihil aliud ostendi potest. nisi quod periculosior est statum habentis curam animarum quam mo-

nachi: et tamen in maiori periculo innocentem se seruare / maioris virtutis est argumentum. **N**on maior virtus requiritur ad hoc quod aliquis conservet se ab aliquo peccato immunem inter populos / quam in religione / sed maioris virtutis est vitare pericula religionem intrando / quam pericula non vitare. **Q**uanto enim aliquis magis amat suam salutem / tanto magis evitat suae salutis pericula. **E**t per hoc patet responsio ad secundum: non enim dicitur quod mallet esse in officio sacerdotali quam in solitudine monachorum / sed quod mallet placere in hoc quam in illo. **Q**uilibet enim sapiens magis vellet habere tantam virtutem per quam possit etiam inter pericula securus existere / quam talem virtutem qua possit extra pericula saluari / sed quia presumptuosum est ut aliquis talem virtutem se habere presumat / per quam possit etiam inter pericula tutus esse virtuosius est quod se extra pericula ponat. **U**nde ipse subdit quod laudabam: tanto studio et bonum pronuntiabam: sed officium administrationis ecclesiae scilicet: non utique defugerem / si idoneus ad eius gubernationem me viderem / prudenter ergo fugiebat quod tantam virtutem per quam idoneus esset non sibi superbe ascribebat. **E**t similiter patet responsio ad tertium. **S**i quis enim in conversatione multorum positus potest imperturbatum illum nitorem plene sanctitatis et continentie splendorem / et alia monachorum bona incorrupta et incoscissa servare / omnibus preferendus est / maioris enim virtutis indicium est ut puritatem perfectam aliquis conservet / etiam inter pericula puritatis / quam si eam extra pericula conservaret. **S**ed tamen pariter amare suam puritatem convincitur / quod puritatis pericula non evitat / iterque difficillimum est et rarissimum omnimodam puritatem servare. **S**i

cut maxima puritas fuit beatae Agnetis: quae etiam in lupanari posita virginali puritate servavit / et tamen quod puritatis amatrice erat: nunquam in lupanari hanc suam virtutem ostendere elegisset / sed quanto magis puram mentem habebat / tanto magis lupanari propria voluntate vitasset / et similiter est in omnibus talibus. **A**d quartum dicendum: quod illa autoritas non pertinet ad perfectionem vite sed ad differentiam dignitatis. **S**ic enim pauper distat a rege: sicut non habens prelationem ab habente / hoc autem in questione non vertitur an sit maior dignitate prelationis quis cumque habens curam animarum / religioso curam animarum non habente. **A**d quintum dicendum: quod alia ratio est de episcopis et plebanis / nam episcopi principales proprii curas habent. **P**lebani autem et Archidiaconi sunt summissatores et coadiutores eorum. **N**on dicitur: xv. q. 1. **C**unctis omnibus presbyteris et diaconibus et reliquis clericis attendendum est / ut nihil absque proprio episcopi licentia agant / non utique missas sine suo iussu quisquam presbyterorum in sua parochia agat / non baptizet nec quicquam absque eius permisso faciat. **E**t. i. **C**orinth. xii. in glo. dicitur: **Q**ui opitulantes sunt quod maioribus fuerunt opes: ut Titus Apostolo: vel Archiepiscopi episcopi gubernatores vero sunt minorum personarum presbyteri. **N**on si quis recte consideret / hoc modo in regimine ecclesie operantur Archidiaconi et Plebani ad episcopum / sicut in regimine temporalis prepositi et balivi ad regem / et ideo sicut rex coronatur et imperat in regno / non autem prepositi vel balivi / ita etiam episcopi in ecclesia: non autem archidiaconi vel plebani. **E**t propter hoc episcopus est ordo in operatione ad corpus mysticum / non autem plebanatus vel archidiaconatus / sed officium tantum. **E**piscopis vero sicut sunt Archidiaconi et Plebani sicut coadiutores

res et mistri. sed religiosi sunt episcopi similes in perpetua obligatione. que facit statum perfecti. **A**d sextum dicendum. quod aliquando duo opera vel in bono vel in malo possunt ad invicem multipliciter comparari. Uno modo secundum suum genus. sicut dicimus continentiam virginalem preeminere in bono continentie viduali. in malo vero homicidium furto. et hoc modo vita activa est fructuosior quam contemplativa. Sed contemplativa merito maior est quam activa. ut Gregorius dicit in vii. moralium. Zelus autem animarum est sacrificium deo acceptissimum. si tamen ordinate fiat. ut scilicet homo primo habeat curam sue salutis et postmodum aliorum. alioquin nihil prodest homini si vult miserum mundum lucratur amme vero sue detrimentum patitur ut dicitur **Mat. xvi.** Alio modo pro opere operari potest in bono vel in malo. non secundum se. sed in ordine ad alium actum. sic abstinentia preferretur in bono assumptis omnibus. tamen assumere cibum cum aliquo propter charitatem preferretur abstinentie. et in malo adulterium preferretur furto. tamen furari gladium ad occidendum. est gravius quam adulterium. Tercio preferretur opus operi in bono vel in malo ex voluntate facientis. quod enim promptiori voluntate fit. melius vel peius iudicatur. Si ergo comparemus opera plebanum vel archidiaconi operibus religiosorum tertio modo comparatis. scilicet secundum promptitudinem voluntatis. tunc incertum iudicium est. quod ille qui ex ferventiori charitate operatur. opera magis meritoria habet. Si vero operantur secundum ordinem ad aliquod aliud opus. sic opera religiosi sunt incomparabiliter eminentiora operibus archidiaconi vel plebanum. Ea enim que religiosi agunt ad illam radicem referuntur. que totam vitam suam deo devotus vertit. Non non est referendum quod faciunt. sed magis quod ad omnibus facienda se devotus vertit. et sic quodammodo operatur ad eos

quod aliquis singulare opus faciunt. sic infinitum ad finitum. Qui enim se dat alii cui ad faciendum omnia que iubet. in finitum magis se dat ei. quam ille qui dat se ei ad aliquod opus faciendum. Non supposito quod religiosus secundum exigentiam sue religionis faciat aliquod opus quod sit pro se. tamen respicit magnam intentionem ex ordine ad primam obligationem que se totum deo dedit. Si vero operentur ipsa opera secundum se. secundum primum modum comparationis. sic aliqui particularia opera que plebanum faciunt vel archidiaconi. sunt maiora aliquibus particularibus operibus que religiosi faciunt. sic maius est intendere salutem animarum. quam ieiunare vel silentium tenere vel aliquod huiusmodi. si tamen omnibus omnia comparantur multo maiora sunt opera religiosorum. si enim procurare salutem aliorum sit magis quam intendere sibi soli loquendo in genere. tamen non quocumque modo intendere salutem animarum preferretur ei quod est quocumque modo intendere salutem suam. Si enim aliquis totaliter et perfecte intendit salutem suam. multo maius est quam si aliquis multa particularia opera agat ad salutem aliorum. si salutem proprie et si sufficiens non tamen perfecte intendit. **A**d vii. dicitur. quod bene administrare aliquod est et plus et minus. Non si illi cui plus commissum est tanto sit melior administratio. quanto maius est quod ei committitur absque dubitatione plus meretur. si vero ille cui minus committitur multo plus facit. quam ille cui maius committitur. et si benefaciat tamen plus alio meretur. quod etiam in rebus humanis apparet. qui minus beneficium percipit si plus beneficiat. magis debet esse acceptus. Quamvis autem habenti curam animarum sit plus commissum quantum ad dignitatem. quod tamen religiosus maiora opera facit ut dictum est. magis meretur.

Deinde quesitum est de his que pertinent ad laicos. Et primo de matrimonio. utrum scilicet mulier que post votum continentie emissum contraxit matris

momū i facie ecclesie: possit absq̄ peccato viro suo carnalit̄ cōmisceri. Secūdo de vsura. vtruz aliquis possit licite retinere id qđ acquirat licite mercimonijs pecunia vsuraria; .xviii. .q.

Hoc p̄mum sic p̄cedit. **V**idetur qđ mulier qđ p̄ votū cōtinētię emissūz in facie ecclesie straxit cum aliq̄ possit ei postmodū absq̄ peccato carnaliter cōmisceri. quod em̄ fit autoritate ecclesie caret peccato: cū fiat autoritate christi. h̄m̄ illud **Apostoli scđe Corin. ij.** Nam et ego quod donavi si quid donavi: p̄pter vos in persona Christi. sed p̄dicta mulier ex hoc ipso qđ in facie ecclesie straxit m̄rimomū / autoritate ecclesie / potestate accepit ad matrimonij actum: qui ē carnalis copula. ergo nō peccat si viro suo carnaliter cōmiscerit. **S**ed cōn. votum cōtinētię est excellentius qđ votū abstinentię: quia non est digna ponderatio continentis aīme. vt dicitur **Ecclesiastici. xxvi.** sed qđ facit cōn. votū abstinentię peccat mortaliter. puta si aliquis frangeret ieiūmū sextę ferię / qđ se semp̄ in sexta feria ieiunaturū vouiss̄. 8° multo magis semp̄ peccat mortaliter p̄sona qđ contra votū cōtinētię emissūm. alteri p̄sonę carnaliter cōmiscerit. **I**tem dicens qđ votū cōtinētię ē duplex. simplex scđz et solēne. Solēne aut̄ votū cōtinētię impedit m̄rimomūz strahēdū. et dirimit iaz cōtrahēdū id ē facit vt nō sit m̄rimomū qđ cōtrahit̄ p̄ votū solēne. vñ manifestū ē qđ p̄ votū solēne nō excusat a peccato si quis m̄rimomū i facie ecclesie defacto strahat et vtat̄ carnali copula. **V**otū v̄o simplex / impedit quidē m̄rimomū cōtrahēdū. s̄ non dirimit iam cōtrahēdū. nō em̄ facit qđ m̄rimomū sequēs sit nullum. s̄ solum qđ m̄rimomū strahēs mor-

taliter peccat. matrimoio aut̄ existēte / mulier nō h̄ p̄tatez sui corpis s̄ vir: similiter et econūso. nullq̄ aē potest alteri denegare qđ eius ē. et ideo mulier m̄rimoio iūcta etiā si simplex votū p̄cesserit / non p̄t denegare viro sui corpis vsūm. p̄cipue postqđ fuerit m̄rimomium p̄ carnalē couplam cōsumatum. nemo autem faciens quod debet peccat. **V**nde commūiter ab om̄ibus dicitur qđ mulier que p̄t̄ votū cōtinētię simplex / matrimonij cōtractum carnali copula iam cōsumauit / non peccat reddendo debitū viro. **S**ed an peccet exigendo debitum dubiū videtur: quibusdā dicentibus qđ etiā absq̄ peccato exigere potest: ne intolerabile sit sibi matrimonij onus. **S**ed veri⁹ dici potest: qđ nō peccat reddendo. qđ hoc necessitatis est. peccat aut̄ exigendo. qđ hoc est voluntatis que tenetur astricta per obligationez p̄cedentis voti. **H**uiusmodi aut̄ diuersitatis ratō ē. qđ votum solēne h̄ p̄missionē cū qđaz traditione. **V**nde votū cōtinētię non solēnizat nisi vel p̄ susceptionē ordinis sacri: per quaz hō actualiter dīmo cultui mācipat̄: vel per p̄fessionē ad certam regulam: et susceptionem habitus p̄fessoruz. qđ sic etiā hō actualiter mācipat̄ ad huiēduz deo in religione. **V**otū autē simplex habet p̄missionē sine traditione. manifestū ē aut̄ qđ postqđ aliq̄ rem qđ erat sue p̄fatis alicui nō solū p̄mittit s̄ etiā tradit. nō p̄t eam vltēri⁹ dare alteri: puta equū vel vestem aut similia. et si postmodū alteri donare voluerit / scđa donatio nō valz. **V**ñ postqđ aliq̄ p̄ votum solēne cōtinētię corp⁹ suū deo nō solū p̄mittit s̄ etiā tradidit ad celebrē vitā agēdā / nō p̄t illud vltēri⁹ cui⁹gi tradē: vt sic ex n̄citate reddē debitū teneat. **Q**ui v̄o p̄mittit ali-

quid alicui nōdum tñ tradit illud.
vnde si postmodū illud tradat ali
cui alteri / pmissiois fidez frāgit.
tamē scōa donatō valet. ita q̄ ille
cui dat̄ p̄ re data vti vt vult. Sic
ergo p̄sona que p̄ simplex votum
deo corpus suū promisit ad celibez
vitā ducendā / si postmodū corpo
ris sui p̄fatez tradat actualiter cō
iugi per m̄rimoniū cōsumatum /
peccat q̄dem frāgens fidez voti. tñ
donatio tenet. et cōiūx habet i ei⁹
corpe p̄fatem. vnde non peccat des
bitū reddens. Nō oportet ad vtz
q̄ respōdere. ¶ Ad p̄mū igitur dis
cedū. q̄ mulier que emisit votū
cōtinētie cōtrahens i facie ecclesie /
nō accipit ab ecclia auctoritatem vt
carnali copula vtat̄. q̄ si ecclesie
cōstaret de voto emissio m̄rimoniū
inhiberet. Si aut̄ sciret et dispēsa
ret in voto simplici cōtinētie / auto
ritate apostolica / p̄t̄ dispēsatōne
nō peccat mulier / nec exigēdo nec
reddendo debitū. ¶ Ad secūdū q̄d ē
in cōnriū dicēd̄. q̄ eadez ratō est et
i voto cōtinētie ⁊ i voto abstinētie.
sic em̄ p̄sona que post votum sim
plex cōtinētie emisit / sui ipsi⁹ pos
testatē cōiugi tradit / absq̄ peccato
carnali copula vtitur debitum red
dens. ita si p̄ votū abstinētie suis
ipsius potestatem alteri tradit reli
gionem i trādo / absq̄ p̄cō potest
ietumū soluere s̄m obediētiāz p̄p̄
lati. et ob̄uātiā religionis. per
quod votum solēnisatum ab alijs
votis absoluit. .xix. .q.

HD scōm sic p̄cedit. Videtur
q̄ quicq̄d aliq̄s de pecūia vs
suraria luctus fuit reddere
teneat. Dicit em̄ Apostol⁹ ad Ro.
.xi. Si radix sc̄ta. et ramī. ergo et
ecōiso si radix infecta. et ramī. sed
radix huius lucri ē infecta et vsuras
ria. ḡ et totum est infectū et vsuras
rium. ḡ nō p̄ huiusmodi lucrum
retinere. ¶ Sed cōn. q̄libz p̄ licite

tenere id q̄d licite et legitime acq̄
siuit. s̄ illud q̄d acq̄rit de pecūia vs
suraria interdū legitime acq̄rit.
ḡ licite p̄ retinere. ¶ **H** dicendū.
q̄ hui⁹ q̄stionis vitas poterit ap
parere. si cōsideret̄ rō q̄re vsurā res
cipe sit p̄cōm. nō em̄ ē peccatū solū
q̄ est p̄hibitum. sed q̄ est cōn ra
tionem nat̄alē. vt etia⁹ **H** dicit
i. j. **H**oli. Ad cui⁹ euidentia⁹ cō
siderādū. q̄ rez in vsū hoīs reiē
tium / q̄d az sūt q̄z vsus non ē ipsi⁹
rei cōsumptō. et sic contingat rem
deteriorari v̄l consumi p̄ vsū. hoc ē
per accidēs. sic dom⁹ velis equ⁹ li
ber ⁊ huiusmodi. nō em̄ vti libro ē
delere ipsum. neq̄ vti domo est di
struere ip̄az. ⁊ i talibz aliud ē dare
vsū rei. et aliud est dare s̄stātiā
rei. et p̄pter hoc q̄n per accōmoda
tionem vsus talis rei alteri cōcedi
tur / nō p̄pter s̄ dominū rei trans
fertur. et p̄t̄ s̄ etia⁹ p̄ vendi vsus
rei / dominio rei remanente apud
dominū sic p̄t̄ i cōductōe ⁊ locatis
one q̄ sūt cōfētus liciti. ¶ Quedam
vero res sūt q̄z vsus nihil aliud est
q̄ cōsumptio ip̄az rerū. sic pecūia q̄
vtimur expendēdo. v̄mo q̄ vtimur
bibendo et sic de alijs huiusmodi.
i q̄bz vti re nihil ē aliud q̄ cōsume
re ip̄az. ⁊ ideo i t̄libz q̄n conceditur
vsus rei p̄ mutuū / trāffert̄ etia⁹ rei
dominiū. q̄ ḡ vsus rei nō ē sepa
bilis ab ip̄a. q̄cūq̄ vedit vsūz talū
rez retinēdo sibi obligationem ad
sortem reddendā / maifestū ē q̄ idē
vendit bis. q̄d est cōn nat̄alem ius
ticiā. Et ideo exigere vsurā ē s̄m se
inuistū. tenet̄ ḡ aliq̄s id q̄d acci
pit v̄ltra sortem restituere q̄ mu
ste accepit. ⁊ p̄ cōn dāna ⁊ itereē.
¶ **S** cū ipsi⁹ pecūie vsurarie nō sit ali
us vsus q̄ ip̄a ei⁹ s̄bā rōe iā dicta.
patet cōsequenter q̄ ex quo pecu
niam vsurariam reddidit de vsu pecu
nie nihil reddere tenetur. Tenetur
autem reddere aliquis id quod lu

cratum esset de domo aliena: vel de equo vel alio huiusmodi. etiā p̄ q̄ res huiusmodi reddidisset. quia in talibus appretiat̄ res et vsus rei.

Ad id ergo q̄d in cōtritiū obijcit̄ dicendum. q̄ pecūia vsuraria non se habz p̄ modum radici ad lucrū quod de ea fit. sed solum p̄ modum materie. radix em̄ aliquo modo habet virtutem cause actiue. inq̄tuz ministrat alimentū toti plante. Nō in hūanis actibus voluntas et int̄tio compant̄ radicē. que si peruersa fuerit. opus ei⁹ p̄uersū erit. nō autez hoc est necessariū in eo quod est materiale. Potest tamē aliq̄s interdum malo bene vti;

Deinde quesitum ē de iis que p̄tinēt ad om̄es homines. Et p̄mo q̄ntū ad aīaz. Secūdo q̄ntū ad corpus. Tercio q̄ntum ad actum hominis. Circa aīam quesita sūt tria. Primo q̄ntū ad substantiam ei⁹. vtz sit composita ex materia et forma. Secundo q̄ntum ad cognitionem eius. Tercio q̄ntū ad penam ipsius; .xx. .q.

Hoc p̄mū sic p̄cedit. Videtur q̄ aīa sit composita ex materia et forma. intellectus em̄ human⁹ ad substantias intellectuales superiores compat̄ per recessuz simplicitatis. s̄z om̄e quod recedit a simplicitate incidit in aliquā cōpositionem. p̄ma autem compositio ē ex materia et forma. 8° aīa humana est composita ex materia et forma. Sed cōn̄ est q̄d Ph̄s dicit in .iij. de aīa. q̄ sp̄s rez materialū put sūt in ipsis reb⁹ nō sūt intelligibiles actu. q̄ sūt in materia. sed put sūt in aīa intellectuā hūana sūt intelligibiles actu. ergo non sūt in materia. non 8° aīa humana ē cōposita ex materia et forma. **I**tem dicens. q̄ si materia dicitur omne illud quod est in potentia quocūq̄ modo. et forma dicat̄

om̄is actus. n̄c̄ est ponere q̄ anima hūana et quelibet substantia creata sit composita ex materia et forma. om̄is em̄ substantia creata ē cōposita ex potentia et actu. Manifestum est em̄ q̄ solus deus ē suū eē. quasi eēntialiter. inq̄ntū sc̄z suū esse est substantia sua. quod de nullo alio dici p̄. esse em̄ subsistēs nō p̄ esse nisi vnū. sicut nec albedo subsistens potest esse nisi vna. **O**portet ergo q̄ quelibet alia res sit ens participatiue. ita q̄ aliud sit in ea substantia participans esse. et aliud ip̄m esse participatiue. om̄e aut̄ participans se habz ad participatū sicut potentia ad actū. **U**nde cuiuslibz rei creatae substantia se habet ad suū esse sicut potentia ad actum. Sic ergo om̄is substantia creata. composita est ex potentia et actu. id est ex eo q̄d est et esse. vt Boetius dicit in libro de Hebdo. sicut albu op̄m̄t̄ ex eo quod ē album et albedine. Si vero materia ip̄rie accipiat̄ id quod ē potentia tm̄. sic impossibile est q̄ anima hūana sit composita ex materia et forma. et h̄ p̄ manifestari dupliciter. primo quidē ex eo q̄ est intellectualis substantia. Manifestum est em̄ q̄ intellectus in actu. est intellectum in actu. intellectus aut̄ in actu est aliquid inq̄ntuz est est immateriale. Est em̄ aliqd̄ perfecte cognoscibile inq̄ntū est actu. non aut̄ inq̄ntū est potentia vt dicit̄ in .ix. **M**eta. **U**nde cuz materia sit ens in potentia. forma in materia existēs nō p̄ esse perfecte cognita vt intellecta in actu. **N**ō seq̄t̄ q̄ nulla sb̄a intellectuā c̄ p̄fectō ē ip̄m intellectū in actu. sit material̄. eo q̄ oportet p̄fectōz p̄porcionari p̄fectibili. **S**ecūdo apparz idē ex h̄. q̄ aīa ē forma. cū em̄ forma sit actus. et illud q̄d ē potentia nō possz eē act⁹. impossibile est q̄ aliquod composituz ex materia et forma s̄m se totū sit for̄

ma. Si g^o aīma que ponit^r cōpōm
ex materia et forma sit forma / s^m
aliquā sui ptez q̄ ē actus / cui⁹ nul
la pars ē materia / se q̄ret^r q^d aīme
pars nō sit materia s^m em̄ dicit. nū
aīaz qd̄ ē actus corpis aīmati.

Ad illud bō qd̄ m cōtrū obijctur
dicēd^r. q^d potētia et actus sūt p̄ma
p̄ncipia ī ḡne s̄bstātie. materia at̄
et forma sūt p̄ma p̄ncipia ī genere
s̄bstātie mobilis. Dñ non oportet
omēz cōpositionem ī ḡne s̄bstātie
esse ex materia et forma. s^m s^m soluz
est necesse ī s̄bstātijs mobilibz;

Demde q̄sitū est de aīa q̄tum
ad ei⁹ cōgnitōz. Et circa h̄ q̄
ita sūt duo. Primo ut^r aī
ma sepata a corpore cognoscat al
liam aīaz sepata. Secōdo ut^r lice
at ab aliquo moriēte exigē ut stas
tum suū p⁹ mortē denūciat;

.xxi .q.

H p̄mū sic p̄cedit^r. Videtur
q^d aīa sepata a corpore nō cog
noscat aliā aīaz hōis quā
ī hac vita cōgnouit. om̄is em̄ cog
nitio fit p̄ aliquā similitudinē. s^m
ī vna aīa nō fuit exp̄ssa alie⁹ aī
me similitudo ī hac vita. que posset
post mortē cū ea remanere. g^o vna
aīa sepata nō p̄t aliam cognosce
re. **P̄r^o**. **P̄hūs** dicit. i. de aīa q^d
corrupto corpore aīa non remiscit^r.
non g^o recognoscit aīam hōis
quā ī hac vita cōgnouit. **Sed**
cōn ē id qd̄ dicit^r **Luce. xvj.** Dives
ī inferno s^m aīaz positus / recogno
uit **Lazarū** ī sinu **Abrahę** s^m aī
mam existētez. **U^o** d^r. q^d cū nul
la s̄bstātia p̄pria opatōne destituz
at^r n̄ce est ponere (cuz aīma intel
lectiua p⁹ mortē remaneat) q^d ali
quo modo intelligat. necesse ē autē
ei attribuere alie⁹ trū modoz in
telligēdi. ut scz intelligat vel abstra
hendo spēs intelligibiles a rebus sic
nūc intelligit corpi v̄mta. v^o p̄ spe
cies intelligibiles ī corpore acquisi

tas. et in ea conseruatas post mor
tem. vel etiā p̄ alijs spēs concrea
tas. vel q̄litercunq^z desup īfluxas.
Quidā g^o dicūt q^d aīe sepate itel
ligūt abstrahēdo spēs intelligibiles
a rebus. sed h̄ non potest ee. **Ab
stractio** em̄ sp̄erū intelligibiliū a re
bus sensibilibz fit mediāte sensu.
et imaginatōne earuz. quoz ope
rationes cū sint p̄ organa corpora
lia / aīme sepate attribui nō p̄nt.
Dñ alij h̄ negātes dicūt v^oterius.
q^d nec etiāz p̄ spēs acq̄sitas a rebo
sensibilibz dū est ī corpore / aīma se
parata intelligit. ponūt em̄ (**Au
cēnam** seq̄ntes) q^d spēs intelli
gibiles nō cōseruāt^r ī intellectu possi
bili. nisi dū actu intelligit. s^m cōser
uātur spēs intelligibiles particu
lares rez sensibilū solum ī imagi
natua et rememoratua. ad quas
dū intellectus possibilis se cōuertit
de nouo influunt ī ipsum species
intelligibiles ab intelligentia agē
te. **Cum** ergo vis memoratiua et
imaginatiua corumpatur corrup
pto corpore / eo q^d est virtus corpo
ralis organi / sequitur q^d aīa post
mortem nullo modo intelligere pos
sit. per aliquas species a rebo sens
sibilibz acceptas. **Unde** relinquit^r
s^m eos. q^d aīa sepata intelligit per
spēs cōcreatas. sic et āgeli. **Sz** hec
q̄dez positō irratōnabil^r videt^r q̄tū
ad ut^r q^d dicit^r. q^d em̄ spēs itellis
gibiles ī intellectu possibili nō cōs
uētur ē cōn rōz. q^d em̄ ī aliq̄ recipi
tur / ē ī eo p̄ mod⁹ recipiētis. **Dñ** cū
intellectus possibilis h̄eat eē stabis
le et immobile / spēs intelligibiles
oportz q^d ī eo recipiēt stabilit^r et im
mobilit^r. **Est** etiā cōn **Aristo.** qui
dicit ī. iij. de aīa. q^d intellect⁹ possi
bilis cū fiat singula. h̄ ē accipiens
spēs singuloz ut sciēs id ē sic cōm
git ī eo q^d h̄t scīaz v^o p̄ sciēte (nūc di
cit^r s^m actū) h̄ aut^r cōfestim accidit
cū posset opari p̄ seipm. ē q̄dez er

go et tūc potētia quodāmodo: nō tamen simpliciter / & ante addiscere aut iuēre. Ex quibz v̄bis apparet qz spēs itelligibiles qñqz sūt habitu itellctu possibili: q̄nvis a ctu non openē. Illud etiā qz dicitur aut aiā hūana h̄re species itelligibiles creataz irrātōnabiliter dicitur. Si em̄ p̄ eis vti dum ē cor̄pori iūcta. seq̄t̄ qz homo posset itelligere ea quoz sensum nō accepit: vtpote qz cecus intelligat colores qd̄ patet esse falsū. Si aut̄ p̄ v̄mōnem cor̄poris totaliter impedit̄ aiā hūana vt spēs itelligibilibz cōcreatis vti nō possit / sequitur qz v̄mō cor̄poris et aię non sit naturalis. id em̄ qd̄ est ī natura rei nō totaliter impeditur p̄ aliqd̄ qd̄ ē naturale. alioq̄n natura faceret alterum illoz frustra. Sic ergo dicitur: qz aiā sepata itelligere p̄ quēdam p̄ spēs itelligibiles: qz per sensus a rebus acq̄iuit dū est ī cor̄pore. Sed iste mod̄ cognoscendi nō sufficit: qz multa cognoscit aiā sepata que nos ī hac vita non cognoscim̄: maxie qz icōs uemēs videtur qz anime illoz qui ī maternis v̄teris moriūt̄: q̄ forte nullius itellctus v̄sum habuerunt: et per cōns nec aliquas spēs itelligibiles acq̄sitas / nihil p̄ mortem itelligāt. Nō oportz addere qz aiā ī sui sepatōe a cor̄pore recipit īfluxū spēs itelligiliū a natura sup̄iori scz d̄ma. s̄m̄ naturalē ordinē q̄ exp̄m̄: vt aiā hūana q̄ntō magis a cor̄poreis sēlibz abstrahitur / tātō magis p̄ eē p̄ncip̄ sup̄ioris īflux̄. sic p̄t̄ ī dormiētibz et alienatis: q̄ etiā qd̄az fūca p̄suidēt. Sic ḡ aiā sepata p̄t̄ aliam aiāz cognoscere: tā p̄ notitiā quā de ea acq̄sivit ī hac vita p̄ aliquaz similitudinē effect̄ ipsius: q̄ est vita hoīs / siue p̄ aliquā similitudinē īfluxū a deo naturalē īfluxu. Et per h̄

patz respōsio ad p̄mū. Ad sc̄m̄ dicēd̄: qz h̄us loq̄t̄ q̄tū ad me: morari & remitti: qd̄ est per actus cuiusdāz potētię sēsiuę vtentis organo cor̄pali: q̄ corrupto cessat act̄ talis potētię; .xxij. .q.

Hsecundum sic proceditur. Videtur qz nō liceat ab aliq̄ moriente requirere qz reuelz statum suum post mortem: nō em̄ licet req̄rere que deus vult esse abscondita. s̄m̄ id Ecclesiastici. iij. Altiōra te ne quesieris. sed deus vult esse absconditum statum aię post mortem. quod patet ex hoc qz diuī petenti qz Lazarus mitteretur ad fratres suos est hoc denegatū: sicut dicitur Luce. xvi. non ergo licet hoc a morientibz requirere. Sed contra est quod dicitur sc̄i Macha. xij. Sancta et salubris ē cogitatio pro defunctis exorare. s̄ ad hoc prouocatur homo p̄ hoc qz cognoscit necessitatem eoz quaz habent post mortem. ergo licitum est & sanctum hoc a morientibz requirere. **R**esponsio dicendum: qz cum peccatum sit contra naturā vt patet per Damascenum i. ij. li. requirere impletionem naturalis desiderij / non est peccatum nisi aliqua inordinatio adiūgatur. sicut patet ī sūptione cibi et potus. homo aut̄ naturaliter scire desiderat. Nō si quis r̄quirat alicui rei noticiam nō est peccatū nisi forte p̄ accidēs: hoc est per aliquā iōrdinationem adiūctam. puta si per studiū et inquisitiōz alic̄ sc̄e aliq̄ impediatur ab h̄is quibz tenet̄ itēdere. puta si p̄dicator impediatur ab offiō debite p̄dicatōis: p̄ studiū geometrię. aut etiā si q̄s iqr̄at aliqd̄ cognoscere: sup̄be et p̄suptuose de sua facultate cōfidēs: aut si q̄ alia huiusmōi iōrdiatō circa h̄ otigat. Nulla aut̄ inordinatio ī hac īquisitione videtur: si aliq̄s req̄rat a moriēte cor̄

gnoscere statum suū post mortē.
 supponēdo tamen h̄ dīno iudicio.
 Vnde nulla ratio uidet̄ q̄re debeat
 dici h̄ esse peccatū nisi forte ex dubi
 tatōne fidei de futuro statu q̄si ten
 tando iquirat. **A**d illud vero qd̄
 in cōtrarū obijcit̄ dicendū. q̄ de
 vult multa nobis sic esse abscondi
 ta. vt eorū noticiam pprijs virib⁹
 aut merito acq̄rere nō possimus.
 que tamen vult reuelare pie que
 rentib⁹. s̄m illud Mat. xi. Abscō
 disti hęc a sapiētib⁹ & prudētib⁹ &
 reuelasti ea puulis. Vñ nō ē mirū si
 sup̄bis fratrib⁹ sup̄bi diuitis deus
 noluit aliqua reuelari. que tamē
 vult reuelare fidelib⁹ pie et humil
 liter requirentibus;

Deinde quesitum est de aīma
 q̄ntū ad penā. Et circa hoc
 q̄sita sūt duo. Primo vtrū aī
 ma possit pati ab igne corporeo.
 Secūdo vtrum dānati ī inferno
 gaudeāt de pems inimicorū suorū
 q̄s vidēt secū puiri; .xxiii. q.

Hoc p̄mum sic p̄cedit. Vide
 tur q̄ aīa sep̄ata non possit
 pati ab igne corporeo. actio
 em̄ agētis est p̄portioata passioī
 patientis. sed actio ignis cum sit
 corpus ph̄sicū est actō nat̄alis.
 que consistit ī moueri. ergo nihil
 patit̄ ab igne corporeo nisi quod
 mouetur. sed aīa non mouetur cū
 sit imp̄tibilis nihil autē imp̄tibi
 le mouet. vt dicit̄ ī. vi. Ph̄sī. 8.
 aīa non patit̄ ab igne corporeo.

Sed cōn est q̄ duēs ī inferno s̄m
 ammā existens dicit Crucior ī hac
 flāma vt dicit̄ Luce. xvi. **U**ñ dī
 cendum. q̄ aīa patit̄ ab igne cor
 poreo. sicut fides docet̄ catholica. q̄
 aut̄ ignis corporeus agat ī aīam
 sep̄ataz hoc non est ex nat̄a sua. s̄
 inq̄tū est instrumētū dīne iusticie
 vt cōmūter dicit̄. Aditēdū tñ ē q̄
 nullū instrumētū agit ī v̄tute sup̄is
 oris agētis nisi exercendo aliqua

actionem sibi cōnaturalez. alioq̄n
 frustra adhiberetur ad effectū. sic
 ferra inq̄ntum est instrumentum
 artis facit arcam secando. & aqua
 baptismalis abluīt animam vt ī
 strumētum diuine misericordie cor
 poraliter abluēdo. Si em̄ ignis
 corporeus agit ī ammā vt īstru
 mentum diuine iusticie p̄mētis.
 necesse est q̄ hoc fiat per aliquam
 actōnem igni corporeo cōnaturā
 lem. non autē potest dici q̄ ignis
 alteret aīaz calefaciendo. vel desic
 cando. aut ignēdo ipsaz. vnde re
 lm̄quitur modus quem Aug. po
 mt. xxi. de ci. dei. vt scilicet aīa sepa
 ta vel spiritus demoms patiatur
 penam per alligationem q̄ndā ab
 igne corporeo. Videmus em̄ spiri
 tum corpori alligari q̄nq̄ quidem.
 sicut aīa alligatur corpori. q̄nq̄
 autem superiori quadā virtute sic
 per v̄tutez superiorū demonū īferi
 ores demones alligātur arte ne
 cromantica imaginibus. vel an
 ulis. vel alijs huiusmōi reb⁹. multo
 ergo magis virtute diuina demō
 nes vel etiā aīme alligari possunt
 igni corporeo. vt ab eo sūmāt pes
 nam. Vñ patz r̄spōsio ad id qd̄ ī
 cōtrū obijciebat̄ quod p̄cedit de
 actione ignis q̄ ē p̄ alteratōz;

.xxiii. q.
Hoc sc̄m sic p̄cedit. Videt̄ q̄
 dānati ī inferno gaudeāt et cō
 solēt de pems inimicorū. q̄s
 secū vidēt ī inferno. q̄ sup̄ illud Es
 saie. xiiii. Omnes p̄ncipes t̄re sur
 rexerūt de solijs suis. dicit̄ glo. Die.
 q̄ solaciū ē malis iūmicos suos so
 cios h̄re p̄cāz. **E**t v̄t. oē gau
 diū diminuit dolorē vt ptz p̄ Ph̄i.
 i. vii. Ethī. s̄ dolor dānatorū ē fi
 mit⁹ itēsiōne. tātū ḡ possent mul
 tiplicai iūmici alic⁹ dānati ī inferno.
 q̄ totalit̄ ei⁹ dolor delēt. qd̄ est cōn
 dīmaz iusticiā. **U**ñ dīcēd̄. q̄ nihil
 ph̄ibz idē s̄m diūsas rōes p̄ dele

stabile et triste. cū simpliciter dicitur tale ab eo quod preminet. ab eo vero quod est minus / denotat ^{3^m} quod. Dicendum ergo est. quod pena inimici est considerata ab eo qui est in inferno / habet quodammodo rationem delectabilis. et quodammodo rationem contristabilis. rationem quidem delectabilis habet in quantum impletur voluntas damnati de malo inimici sui. Descendunt enim ad infernum damnati cum armis suis id est cum affectibus propriis. ut dicitur Ezech. xxxij. Sed ex alia parte habet rationem tristabilis propter duo. primo quidem in quantum in pena inimici impletur divina iusticia. quam odierunt et blasphemaverunt damnati in inferno. secundum illud Apo. xvj. Estuauerunt homines estu magno et blasphemauerunt nomen domini. Secundo propter verum mem conscientie. sic enim in eis proprie affectiones remanebunt. et cum de eis dolent / ad purificationem non ad purificationem erit eis. secundum illud Sapi. v. Penitentiam agentes et per angustia spiritus gementes. Unde sic penitentes in hac vita dolent / et de dolore gaudent / ita damnati in inferno gaudent de penis inimicorum suorum. et tamen de ipso gaudio magis dolent. et precipue si persistiterit eis damnationis causam. Et per hoc patet responsio ad obiecta; .xxv. .q.

Demum quæsitum est de homine quantum ad corporis sexum. Utrum si primus homo non peccasset tot fuissent mares quot femine. Et videtur quod sic. in paradiso enim ubi secundum Augustinum fuisse thorus immaculatus et nuptie honorabiles / nullus continisset. sed omnes matrimonio usi fuissent / ut impleveret preceptum domini primis hominibus datum. Crescite et multiplicamini et replete terram. ut habetur Gen. i. sed in statu innocentie nullus masculus habuisset plures uxores / nec aliqua mulier plures viros / nec aliquam mortem sensissent. 8° sequi

tur quod tot mares quot femine nascerentur. Sed contra est quod Grego. iij. Moralium super illud Job nunc enim dormiens sileter dicit. Si proutem primum nulla putredo peccati corrumpere / neque ex se filios generare / sed non qui nunc per redemptionem salvandi sunt / soli ab eo electi nascerentur. sed non qui nunc salvandi sunt / non sunt equaliter mares et femine. 8° neque in statu innocentie equaliter nascerentur mares et femine. **H**ic dicitur quod si Adam non peccasset / nec aliquis de stirpe eius / satis videtur concedendum quod tot nascerentur mares quot femine. sicut ratio probat. Ad id vero quod in contrariis obijcit per dicitur quod cum soli deo certus sit numerus electorum / incertum est utrum equaliter salventur mares et femine vel equaliter tot mares quot femine. Sed si supponitur quod non in equali numero mares salventur et femine / per dicitur quod cum dicitur hi qui non per redemptionem salvandi sunt et pro nomine hi non facit personale demonstrationem sed simplicem. sic cum dicitur hec herba crescit in orto meo. ut intelligatur nihil aliud significari / quam quod soli salvandi nascerentur. quod nullus nascedo ab eo traheret damnationis causam. non autem per dicitur quod non deus homines numero nascerentur / qui nunc nascuntur. manifestum est enim quod non per esse idem homo numero / si ab alio patre vel ab alia matre nascatur. Cum autem multi sint qui ex pluribus uxoribus filios suscipiant qui salvantur / et si in statu innocentie pluralitas uxoris non fuisset / impossibile esset quod iidem homines numero tunc nascerentur qui nunc salvantur;

Demum quæsitum est de actibus convenientibus omnibus hominibus. Et primo de conscientia. Secundo de patientia. Circa primum quæsitum sunt duo. Primo utrum conscientia possit errare. Secundo utrum conscientia erronea liget;

Hoc p̄mū sic p̄ceditur. **V**idet̄
 q̄ consciētia nō possit errare. q̄ ad Ro. ij. dicit glo. q̄
 consciētia est lex intellectus n̄ri. q̄
 est lex nature. sed lex naturalis errare
 non potest. ḡo nec consciētia.
Hic. **H**asilij dicit. q̄ consciētia est
 naturale iudicatoriū. sed naturale
 iudicatoriū nō potest errare vt pt̄z
 in p̄mis p̄ncipijs idemonstrabili-
 bus. de quibz homo naturaliter iudi-
 cat. ergo cōscia non debet errare.

Sed cōtra est qd̄ dñs dicit **J**oan.
 .xvi. discipulis loquēs. **V**eit ho-
 ra. vt omis qui interficit vos arbi-
 tret̄ obsequiū se prestare deo. sed
 hoc non est m̄i cōscia errate.

Sed dicendūz. q̄ cōscia sicut ipsū
 nomen sonat. importat applicati-
 onem scientie vel notitie humane
 ad aliquē p̄riū actum. omis aut̄
 noticia quam homo habet. potest
 ad suum actum applicare siue me-
 moriaz. put homo dicit̄ habere cō-
 scientiam testificantē q̄ fecerit ali-
 quid vel non fecerit. siue etiā sciētis-
 am vniuersalē v̄ p̄ticularē. p̄ quā
 homo potest cognoscere vtz aliqd̄
 sit faciendū vel non faciendū. p̄m̄ h̄
 cōscia dicit̄ vrgere vel impedire.

Maifestū est autēz q̄ si accipiamz
 diuersas hois cogntiones. in ali-
 qua potest esse error et in aliq̄ nō.

In p̄mis em̄ p̄ncipijs naturaliter
 cogntis. siue sint speculatiua siue
 opatiua. nullz p̄f̄ errare. sic i hoc.

Omne totum est manus sua pte. vel
 nulli iniuriā esse faciendū. **I**n alijs
 aut̄ hūanis cogntioibz magis p̄-
 ticularibz. siue p̄tineāt ad p̄tez sē-
 sitiuam. siue ad rationem inferio-
 rem q̄ cōsiderat hūana. siue ad ra-
 tionem sup̄iorē que cōsiderat di-
 uina. potest multiplex error acide-
 re. **M**aifestum est autem q̄ in ap-
 plicatione multaz cogntionū ad
 actus p̄ueit error. q̄cūqz cogntis

onum fuerit erronea. sicut patz q̄
 falsitas accidit in cōclusionē q̄cūqz
 p̄missarum fuerit falsa. **S**ic ḡo licz
 in cogntioe p̄moz p̄ncipiorum
 iuris naturalis nō sit error. tamen
 q̄ in alijs p̄ncipijs iuris humani
 vel d̄m̄ p̄f̄ error accidere. idō cōsciē-
 tia hois errare potest. sic patet q̄
 hereticus q̄ habet cōstiētā nunq̄
 iurandi. habet cōsciētiam erroneā.
 p̄ter hoc q̄ credit omē iuramen-
 tum esse cō p̄ceptū dei. licet in h̄
 non erret. q̄ estimat nihil esse faci-
 endū qd̄ est cō p̄ceptū d̄m̄.

Ad p̄mū ḡo dicendūz. q̄ p̄ncipia p̄-
 ticularia habēt virtutē cōcludendi
 ex p̄mis p̄ncipijs vniuersalibz. vnde
 de cōclusio attribuit̄ p̄ncipaliter p̄-
 mis p̄ncipijs sicut effectus prime
 cause. et eadem ratione quia v̄tus
 cōsciētie p̄ncipaliter depēdet ex p̄n-
 cipijs iuris naturalis. sicut ex p̄mis
 et per se notis. p̄ncipaliter cōsci-
 entia dicit̄ lex naturalis vel etiā na-
 turale iudicatoriū. vnde patet so-
 lutio ad secundum.

Hoc secūduz sic p̄cedit. **V**idet̄
 tur q̄ cōscientia erronea nō
 liget ad p̄c̄m vt em̄ **A**ugu-
 dicit. xij. cōi. **I**saustū. **O**mne peccas-
 tū est cō legem et̄naz q̄ est lex dei.
 sed q̄cūqz cōscia errans p̄hibz id
 qd̄ est cō legē dei. sic patet in he-
 ticus qui cōscia erronea prohiben-
 te nolunt iurare. nec comedere car-
 nes. aut bibere vinum. est eis pec-
 catū. si cōt̄ cōsciaz hęc faciant. et
 ita cōscia erronea nō obligat ad
 p̄c̄m. **H**ic. cōscia erronea q̄cūqz
 dicit̄ homini q̄ faciat id quod est
 contra legem dei. sicut heretico sua
 conscientia erronea dicit̄. q̄ p̄es-
 dicet contra fidez catholicam. h̄ fa-
 ciendo contra legem dei peccat mor-
 taliter. si ḡo etiā faciēdo cōt̄ cōsciaz
 erroneaz peccatz mortalit̄. se q̄ret̄
 q̄ v̄trobiz esset p̄c̄m siue p̄edis

caret contra legem dei siue non. et
 ita esset pplexus: quod videtur incon-
 uemēs. qz sequeret qz nō pateret
 ei via salutis: cui tamē oībz pates-
 at p penitētiāz i hac vita. non g^o
 cōsciētia erronea ligat. **S**ed cō-
 tra est quod ad Ro. xiiii. sup illud
Omne quod non est ex fide pccm ē.
 dicit glosa: qz qui facit cōtra cōsciē-
 tiam edificat ad gehēnaz. **I**st^o di-
 cendū: qz cū act⁹ recipiat spēm ab
 obiecto / nō recipit specē ab eo s^m
 materiam obiecti: s^m rationem
 obiecti. sicut visio lapidis nō reci-
 pit spēm a lapide / s^m a colorato: qd
 est per se obiectū visus. Omis aē
 actus hūan⁹ hē rōnez pccī vel me-
 riti / i qntū est volūtari⁹. obiectum
 aē volūtatis s^m p^{ri}ā rōz est bonū
 apprehēsu. et ideo act⁹ hūanus nu-
 dicatur vtuosus vl' viciosus s^m bo-
 nū apprehēsu. i qd p se volūtas fer-
 tur: et nō s^m materiale obiectum
 actus. sic si aliqz credēs occidē pa-
 tres occidat ceruū / i currit p^{ri}adū
 pccm. et ecōiūso: si qz venator pu-
 tās occidē ceruum debita diligētia
 adhibita / occidat casualiter p^{ri}m
 immūis ē a p^{ri}adū crimie. **S**i g^o
 aliqz qd s^m se nō ē cō legē dei / vt
 leuare vestucā de tra vl' iurare / ap-
 phēdat cōsciā errāte vt cō legē dei
 exīs / et sic volūtas i ipm feratur:
 maifestū ē qz volūtas feret p se lo-
 qndo z formalit^r i id qd ē cō legem
 dei. materialiter aē i id qd nō ē cō-
 tra legem dei. immo forte i id qd ē
 s^m legē dei. et ideo maifestum ē qz
 ibi cōtempt⁹ ē legis dei. z ideo ne-
 cesse est qz ibi sit pccm. **E**t ideo dicē-
 duz est: qz oīs cōsciā siue recta siue
 erronea: siue in p se malis / siue in
 indifferētibz / est obligatōia i hoc:
 qz qui cōtra cōsciāz facit peccat.
Ad p^{ri}mū g^o dicēd⁹: qz licet heretic⁹
 cōsciētia erronea cōtradicēte mate-
 rialiter loqndo / non facit cōtra le-
 gem / tamē formaliter loquēdo cō-

tra legem dei facit: vt ostēsu est.
Ad sic m dicēduz: qz si alicui dicat
 cōsciā vt faciat illud qd ē cōtra le-
 gem dei / si facit peccat: z similiter si
 non facit peccat. qz ignorātia iuris
 non excusat a pccō: nisi forte sit ig-
 norātia iuimabilis: sic ē i furiosis
 et amētibz qz oīno excusat. nec ta-
 men seqtur qz sit pplexus simpli-
 ter: sed s^m quid. **P**otest em erro-
 neam cōsciāz deponere z tūc facere
 s^m legem dei: z nō peccat. non ē aē
 icōuemēs qz aliquo casu posito ali-
 quis hō sit pplexus. sic sacerdos qz
 tenetur cantare missaz si sit i pccō
 peccat cantando et non cantando:
 nec tñ est simpliciter pplex⁹. qz pē-
 nitētiāz agē z absqz pccō cātare.
Sic etiā in syllogisticis vno qdem
 inconuenienti dato / alia contigūt
 vt dicitur i p^{ri}mo p^{ri}ncipio;

Demū quēstū est de penitē-
 tiā. Et circa h^o q^o sita sūt duo.
Primo vtrū si aliqz sacerdos
 penitēti dicat quicqd bonū feceris sit
 tibi i remissionē pccōru / sit satisfas-
 ctio sacramētalis. **S**ecūdo vtrū ei qui
 ptermisit dīnū officū dicere cuius tenet
 ad ipm possit imponi alia pe-
 nitentia pro tali ommissione. vel an
 sit ei imponendū qz iteret quod om-
 misit;

.xxviii. .q.

Ad primū sic procedit. **D**is-
 dicitur qz predicta satisfactio
 non sit sacramētalis. **S**ac-
 ramentālem satisfactōem ad aliquid li-
 gat. sed ille cui predictus modus
 satisfactōis indicat ad nihil ligat-
 tur. igit^r videtur qz nō sit sacramē-
 talis satisfactio. **S**ed contra: il-
 la videtur esse sacramētalis satis-
 factio / qua pfecta / homo ad nihil
 aliud tenetur. sed penitens cui sic
 talis satisfactio inūgitur a sacer-
 dote / nihil aliud tenetur implere:
 cū nihil aliud sit sibi mandatum.
 igit^r bunūsmōi satisfactio ē sibi sa-

cramentalis. **¶** Dicendum: quod hic quadruplici distinctione utendum est. Primo enim considerandum est: quod peccator est debitor alicuius satisfactionis dupliciter. Uno modo ex iniunctione sacerdotis. Alio modo ex peccato commisso. unde si contingat quod sacerdos minorem satisfactionem imponat penitenti: quam sit illa ad quam obligatur ex quantitate sui peccati: subtrahendo eo quod remittitur virtute clauium et contritionis precedentis: nihilominus penitens ad aliquid ulterius obligatur: quod si in hac vita non perficiet in purgatorio exoluatur. et econverso si sacerdos imponat maiorem penitentiam quam penitens facere teneatur pensata remissione que est facta per unum clauium et contritione precedentem: nihilominus penitens tenetur facere quod sibi iniunctum est si assit facultas. **S**ecundo considerandum est: quod opus quod quis facit ex iniunctione sacerdotis dupliciter valet penitenti. Uno ex natura operis. Alio modo ex vi clauium. Cum enim satisfactio a sacerdote absolvente iniuncta sit pars penitentis: manifestum est quod operatur vi clauium: ita quod amplius valet ad expiandum peccatum quam si proprio arbitrio homo faceret idem opus. Tertio considerandum est: quod satisfactio ad duo valet. valet enim ad expiationem culpe preterite: valet etiam ad cautelam culpe future: sicut cum homo ieiunat delet culpam preteritam et per hoc prebetur ei remedium contra futuras concupiscentias carnis. Quarto considerandum est: quod sacerdos potest penitenti satisfactionem iniungere: vel ex proprio arbitrio: vel etiam ex consilio alieno. Est ergo dicendum: quod sicut potest sacerdos iniungere satisfactionem penitenti ex arbitrio alieno: ita etiam ex arbitrio ipsius penitentis: sicut si dicat facias hoc si potes: et si non potes fa-

cias hoc. Et simile dicitur cum sacerdos dicit quicquid boni feceris sit tibi in remissionem peccatorum. videtur autem satis conueniens quod sacerdos non oneret penitentem graui pondere satisfactionis: quod sic prius ignis a multis lignis superpositis defacili extinguitur: ita posset contingere quod prius affectus contritionis in penitente nuper excitatus: propter graue onus satisfactionis extingueretur peccatore totaliter desperante. Unde melius est quod sacerdos penitenti indicet quantum penitentia est sibi pro peccatis iniungenda: et iniungat sibi nihilominus aliquid quod penitens tolerabiliter ferat: ex cuius impletione assuefiat ut maiora impleat: que etiam sacerdos sibi iniungere attentasset: et hec que preter iniunctionem expressam facit: accipit maiorem vim expiationis culpe preterite: ex illa generali iniunctione quam sacerdos dicit: quicquid boni feceris sit tibi in remissionem peccatorum. Non laudabiliter consuevit hoc a multis sacerdotibus dici: licet non habeat maiorem vim ad prebendum remedium contra culpam futuram: et quantum ad hoc talem satisfactio est sacramentalis quantum virtute clauium est culpe commissæ expiatiua. **E**t per hec patet responsio ad obiecta: .xxix. q. **H**ic secundum sic procedit. Videtur quod ei qui omisit dicere dominum officium sit iniungendum quod iterato dicat: quod enim tenetur ad aliquod debitum speciale implendum: non potest liberari nisi idem debitum soluat. Si ergo aliquis tenebatur ad hoc debitum ut scilicet dominum officium diceret: videtur quod non possit absolui nisi hoc debitum soluat. **¶** Contra est quod penitentis sunt arbitrarie: ergo pro facto talem omissionis: quancumque pena sit arbitrii sacerdotis potest imponi. **¶** Dicendum: quod in omni domino officio est hoc conueniens quod pertinet ad laudem dei: et ad suffragium fidelium: sed distinguitur unum officium ab alio secundum diuersitatem locorum et temporum. **R**ationabiliter enim institutum est ut diuissime de-

us laudet h^m congruentiam temporum
 et locorum. et ideo sicut in officiis diuis
 mis exoluendis obseruanda est con
 gruitas loci / ita etiam congruitas
 temporis. q^d quidem obseruari non pos
 set / si oporteret inuigere omitterenti
 q^d horas diceret q^s omisit. forte em
 in completo diceret Tam lucis or
 to sperdere. Et in tpe paschali diceret
 officium domice passionis. q^d esset
 absurdum. Et ideo non videtur esse in
 uigendum ei qui omisit diuinum offi
 cium / q^d horas easdem repetat sⁱ ali
 ud quod ad laudem diuinum pertinet.
 puta q^d dicat septem ps / vel psalte
 rium vel aliq^d huiusmodi / h^m qⁿ
 titatem delicti. ¶ Ad illud vero q^d
 in conuictum obicitur dicens. q^d tpe de
 relictis officiis p^otereunte iaz est impo
 tens ad soluendum tempore debito. et
 ideo quia h^o non potest facere / iun
 genda est ei alia penitentia;

Demum quesitum est de creatu
 ra pure corporali. Et circa h^o
 quesita sunt duo. Primo de
 arcu nubium. utrum sit signum diluuii
 non futuri. Secundo utrum possit
 demonstratiue probari q^d mundus
 non sit eternus;

xxx. q.
Hoc primum sic proceditur. Videtur
 q^d arcus nubium non sit signum
 diluuii non futuri. illud enim
 quod fit ex necessitate nature non videtur
 esse institutum ad aliquid significan
 dum. sⁱ arcus nubium p^oueit ex ne
 cessitate p^oter oppositionem solis
 ad nubem rotundam. q^o non videtur esse
 signum diluuii non futuri. ¶ Pre
 huiusmodi apparitiones aeris sicut
 iris et halo id est circulus continens solem
 et lunam et alia huiusmodi causantur p^o
 cipue ex vaporibus humidis in aere exi
 stentibus. ex quibus sequitur pluuie q^o di
 luuium faciunt. q^o apparitio iridis ma
 gis est signum diluuii futuri / q^o diluuii
 non futuri. ¶ Pre. si est signum diluuii non
 futuri. aut est signum diluuii nunquam fu

turi. aut est signum diluuii non futuri
 usque ad aliquod tempus. Si autem est signum
 diluuii nunquam futuri / non oportuissimum
 q^d apparuissimum nisi semel. Si autem dilu
 uii non futuri usque ad aliquod tempus /
 oporteret tempus esse determinatum. q^d q^o
 deus nec determinari potest auctoritate scri
 pturę nec ratione humana. q^o frustra
 huiusmodi signum datur. ¶ Et est q^d di.
 Gen. ix. Arcum meum ponam in nubibus
 et erit signum federis inter me et terram.
 et postea subditur et non erit ultra aqua dilu
 uii ad delendum uniuersam carnem. ¶ Et di
 cedunt q^d in his que in veteri testamēto
 dicuntur / primo quod est obseruanda est veris
 tas literalis. sⁱ q^d veteri testamētū est fi
 gura noui / plerumque in veteri testamē
 to sic aliquid proponuntur. ut ipse modus lo
 quendi aliquid figurate designat. Di
 cedunt etiam q^d q^o cause rerum multe
 sunt latentes. effectus autem sunt manifesti
 ores. proponunt q^o effectus in designatione
 causę. Est autem considerandum. q^d pluuiaz
 causa efficiens est quod est sol. materialis
 vero vapor humidus eleuatur ex terra et
 aqua p^o virtute solis. hec autem duo in dis
 positione triplici p^ont se habere. Quandoque
 enim calor solis omnino superuicit vapo
 res et exiccat eos. et tunc pluuie se
 quuntur non p^ont. Unde in egypto et in tris
 miltu calidis non sunt pluuie in estate
 etiam p^oter p^oportatē solis sunt pluuie ra
 riores. in hyeme vero frequentiores.
 quandoque vero equo uisio ut sol ad h^o usque va
 let. q^d vapores multiplicat sⁱ tunc non
 potest eos desiccare. et tunc superabun
 dat pluuie. et est ratio diluuii aq^orum.
 Quandoque vero medio modo habet se ut scilicet vir
 tus solis non solum operatur ad eleuatio
 nem vaporum. sⁱ etiam habet victoriam super
 eos. ut non tantum multiplicentur q^d dilu
 uium possent facere. nec etiam ut va
 pores omnino desiccentur et pluuia non
 sequitur. et ex hac media dispositione
 v^opatōne solis ad vapores cau
 sat iris. q^o non apparet vaporibus om
 nino desiccatis. neque eis omnino in aere
 superabundantibus. et ideo iris est signum di

luuij non futuri inq̄ntum p̄cedit a
tali causa que repugnat diluuiō.
Ideo autē scriptura tali modo lo-
quendi vtitur. quia per iridem sig-
nificatur Christus p̄ quē protegimur
a spiritali diluuiō. **U**ad p̄-
mum ergo dicendum. q̄ iris p̄ce-
dit naturaliter ex talibus causis q̄
repugnāt diluuiō. et ideo conuei-
enter iris dicit̄ esse signum diluuij
non futuri. **A**d secūndum dicendū.
q̄ iris potest significare pluuias.
sed nō sup̄ abundātes vsq̄ ad hoc
q̄ faciūt diluuiū. **U**ad terciū dicē-
duz. q̄ iris semel apparens signi-
ficat q̄ tandiu non erit diluuiū q̄s-
diu sol et vapores in eadem dispo-
sitione consistunt. et ideo non ē sup̄-
fluum q̄ frequenter apparet;

.xxxj. .q.

Ad secūduz sic procedit. **V**is-
detur q̄ demonstratiue pro-
bari possit mundū non esse
eternum. si em̄ mundus esset eter-
nus non posset computari nume-
rus annoz ab initio mūdi. hic autē
numer⁹ ascribit̄ paschali cereo. sic
g^o non posset paschalis cereus in
ecclesia b̄ndici. **U** **P**re. epactę cō-
putant̄ fm̄ crescētiam annoz lu-
nariū sup̄ annos solozes. sed talis
excrescētia computari non posset si
mundus esset eternus. g^o demōstra-
ri potest q̄ mūdi non est etern⁹
Sed contra est. id qd̄ est fidei. d̄
monstrari non potest. quia fides ē
non apparētū vt dicit̄ ad **Hebr.**
.xi. sed mūdi ex quodam prin-
cipio temporis esse creatū est arti-
culus fidei. vñ et p̄phetice a **Moy-**
se dictū est. **I**n p̄ncipio creauit de-
us celum et terram. vt **Gre.** dicit̄ i
prima homelia sup̄ **Ezech.** g^o mū-
di non esse eternum non potest
demonstratiue p̄bari. **U** **I**tem dicēd̄.
q̄ ea q̄ simplici volūtati d̄m̄e subsi-
stūt demonstratiue p̄bari nō pos-
sūt. q̄ vt dicit̄ p̄m̄e ad **Corin.** ij.

que sūt dei nemo nouit nisi spirit⁹
dei. **C**reatio autem mundi non de-
pēdet ex alia causa. nisi ex sola vo-
luntate dei. vnde ea que ad princi-
pium mundi p̄tinēt demōstratiue
p̄bari nō possunt. s̄ sola fide tenē-
tur p̄phetizata et p̄ spiritū s̄ctū re-
uelata. sicut **Apostolus** post p̄mis-
sa verba s̄būgit. **N**obis reuelauit
deus p̄ spiritum suū. **E**st autē valde
cauēdū ne ad ea que fidei sūt aliq̄s
demonstrationes p̄sumat adducē
p̄pter duo. **P**rimo quidez quia i h̄
derogat excellentię fidei cuius veri-
tas om̄ez hūanam rationem exce-
dit fm̄ illud **Ecclesiastici.** iij. **P**luima
em̄ sup̄ sensum hoīs ostensa sūt ti-
bi. que autēz demonstratiue p̄bai
possunt rationi hūane subdūtur.
Secūdo quia cū plerūq̄ tales rati-
ones friuolę sūt et dāt occasionem
irrisiōnis infidelib⁹. duz putant q̄
p̄pter ratōnes huiusmodi n̄s que
sūt fidei assentiām⁹. **E**t hoc exp̄sse
appaz̄ in ratiōib⁹ hic inductis.
que derisibiles sūt et nulli⁹ momē-
ti. **U** **Q**uod em̄ primo iducit de ce-
reo paschali nō habz̄ robur alic⁹
autoritatis. probare autēz p̄ au-
toritatez nō ē demonstratiue pro-
bare. s̄ fidem vel opimōnez facere.
et tñ multo esset validior autori-
tas sacre scripture. q̄ paschal̄ ce-
rei ascriptō. p̄sertim cū sine ascri-
ptione annoz munde. cereus pa-
schalis benedici possit. nō enim est
d̄ necessitate paschalis cerei tal̄ a-
scriptio. vnde in multis terris non
est consuetū q̄ aliquid cereo ascri-
batur. **Q**uod em̄ secūdo obijctur
derisibile est. non em̄ excrescentię
annoz lunariū ad solares cō-
putantur ab initio mundi. sed ab
aliq̄ determinata radice. puta ab
aliqua oppositōne solis et lune vel
ab aliqua coniunctōne vñ ab ali-
quo huiusmodi sicuti est in oib⁹
alijs cōputatiōib⁹ astronomicis;